چۆن

ماڵەکەت دەپارێزی لە شەیتان ؟

کۆکردنەوەو واتاکردنی
م. فەرەیدون موحەممەد

چاپی یەکەم

١٤٢٩ کۆچی ٢٠٠٨ لەدایك بوون

==============================

سایتی بەهەشت

www.ba8.org

هەمیشە لەگەڵمان بن بۆ بەرهەمی نوێ

==========================

تێبینی : مافی بڵاوکردنەوەی ئەم بابەتە بۆ هەموو موسڵمانێکە بە مەرجێ وەکو خۆی بڵاوی بکاتەوەو دەستکاری نەکرێت

پێشکەشە بە ...

*سەروەری مرۆڤایەتی پێغەمبەری خوا موحەممەد (ﷺ) کەپێشەنگی بەختەوەری و خەمخۆری مرۆڤایەتی یە لەسەر زەوی.

*ئەو خێزانە بەڕێزانەی کە بەردەوام لە هەوڵی چاککردن و پاککردنەوەی ماڵەکانیانن لەو شتانەی کە دەبنە هۆکار بۆ خۆشحاڵ بوونی شەیتان .

*ئەوکەسانەی کە لە کۆششی بەردەوامدان بۆ هێنانە دی خۆشبەختی و ئاسوودەیی مرۆڤایەتی لە هەر شوێنێك بن، وە بێ باکیشن لە لۆمەی لۆمەکاران

*ئەوخوشك و برا دڵسۆزانەی کە ئارەزوومەندن ئەم کتێبەو هەموو کتێبە بەنرخ و پاك و چاکەکان لە ماڵەکاندا بلاْو ببێتەوە .

* ئەوماموٚستاو بانگخوازانەی کەهەمیشە ئاگادار کەرەوەو وشیار کەرەوەی تاکەکانی کۆمەڵن بۆ گەیشتن بە ئامانجی کۆتایی .

*ئەو کەسانەی کە تامەزرۆی ئەوەن لەسەر ڕێبازی پێشینە چاکەکانی ئەم ئوممەتە بڕۆن .

*پێشکەشە بە تۆی خوێنەریش لە شوێنێك بیت .

==================================

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَن لَّا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ۞ وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ۞ وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنكُمْ جِبِلًّا كَثِيراً أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ۞

(سورة يس : ٦٠-٦٢)

واتە: ئەی نەوەی ئادەم ئایا ئامۆژگاریم نەکردن (پەیمانم لێ وەرنەگرن کە شەیتان نەپەرستن ،لەبەرئەوەی بەڕاستی شەیتان دوژمنی ئاشکرای ئێوەیە ، ئەی ئامۆژگاریم نەکردن کە تەنهامن بپەرستن کە ئەمە تاکە ڕێگای ڕاستە ، دەی سوێند بێت بێگومان شەیتان خەڵکێکی زۆری لە ئێوە گومڕا کردووە ، ئایا بۆ ئیتر بیر ناکەنەوە و ژیریتان ناخەنە کار .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

پێشەکی

إنَّ الحَمْدَ للهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِيْنُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوْذُ باللهِ مِن شُرُوْرِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاّ اللهُ وَحْدَهُ لا شَرِيْكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ﴾(سورة آل عمران: ١٠٢)

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ (سورة النساء : ١) .

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ (سورة الأحزاب :٧٠ - ٧١)

أَمَّا بَعْدُ ...

فَإِنَّ أَصْدَقَ الحَدِيْثِ كِتَابُ اللهِ وَخَيْرَ الهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّم) وَشَرَّ الأُمُوْرِ مُحْدَثَاتُهَا وَكُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلالَةٌ وَكُلَّ ضَلالَةٍ فِي النَّارِ

دەستپێک .... السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

پێش هەموو شت سوپاس و ستایشی بێ پایان بۆئەو خوایەی کە بەرنامەی ژیانی لە دووتوێی قورئانی پیرۆزو فەرمودە بەڕێزەکانی پێغەمبەری خواوە (ﷺ) بۆ کۆکردوینەتەوەو رێنومویێنی تەواوی بۆ کردوین ،هەروەها سلآوو ڕەحمەت و بەرەکەتی خوا لە سەر ئەو پێغەمبەرەی (ﷺ) کە هەموو ژیانی لە پێناو مرۆڤایەتیدا بە خت کرد ئەو پێشەوایەی (ﷺ) کە خوای گەورە و بێ هاوەڵ ڕەوانەی کرد وەك مامۆستاو پەروەردە کارو خەمخۆری ((مرۆڤ و جن)) هەروەها ڕەزاو ڕەحمەتی خوا لەسەر هاوەڵانی بەڕێزی و شوێن کەوتوانی تا ڕۆژی دوایی ، کە بەڕاستی ئەوانە نمونەی وەفاداری و چاکی و ئازایەتی بوون لە گەیاندنی ئەم دینە چاك و پاکەدا خوێنەری بەڕێز...ئەم کتێبەی لە بەر دەستتدایە بەری ڕنجی چەندینساڵەی زانایانی پێشینەودەساو دەس تا گەیشتووە بە ئێمە ، بۆیە پێویستە کە ئەو ڕەنج و ماندوو بوونەی زانایان بە هەدەر نەڕوات و بەڕێزیشت سوود مەند بیت لە زانیاری و ڕاو بۆچوونیان ، بە پێویستمان زانی کە ئەم بابەتە بەناوی (چۆن ماڵەکەت دەپارێزی لە شەیتان ؟) بکەینە دیاریەك بۆ بەرچاوی تۆی خوێنەر ، کە خۆی لە چەند رێنومویێنی و ئامۆژگاری و ئاگادار کردنەوەیەکدا دەبینێتەوە بۆ خۆپاراستن لە شەیتان بەتایبەتی لەنێو (ماڵ)دا ....،چونکە لەڕاستیدا کومەڵێك خوو نەریت و هەڵسوکەوت و ئادابێکی خوارو خێچ وپڕو پووچ هەن کەپێویستە گۆڕانکاری بە سەردا بێت وماڵەکانی لێ پاك بکرێتەوەو نەهێڵرێت.هەروەك خوای گەورە پێش هەموو شتێك ئەو شەیتانەی بە دوژمنی (مرۆڤ و جن)ناساندووە کە دەفەرموێت ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوّاً إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾فاطر:٦ **واتە/بەڕاستی شەیتان**

دوژمنی ئێوەیە ، دەی ئێوەش بە دوژمنی خۆتانی دابنێن . وە ئەو بانگەوازی گرۆی خۆی دەکات تا بیانباتە نێو دۆزەخەوە . جا بۆیە کەم کەس هەیە لەم دونیایەدا دوژمنێکی سەرەکی و دێرینی نەبێ دوژمنێك سەرسەخت و کارامەو فێڵباز بۆ خۆی و دەورووبەری ، کام دوژمن ؟؟ ئەو دوژمنەی کە نیشتە جێی نێو دڵ و دەروونەو بە خوێن و دەماردا هاتوو چۆ دەکات ،ئەو دوژمنەی کە شوێن کەوتەو تەڵەکەو فریودانی زۆرە ،وەك خوای گەورە ئاگادرمان دەکاتەوەو دەفەرموێت﴿يَا بَنِي آدَمَ لاَ يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ﴾ (سورةالأعراف: ٢٧) واتە/ ئەی نەوەی ئادەم ئاگادرو وشیاربن باشەیتان سەرشۆڕو فریوتان نەدات و تووشی بەڵاو ناهەمواریتان نەکات ۰ بۆیە گومانی تێدا نیە کە دوژمنایەتی شەیتان بۆنەوەکانی ئادەم بەردەوامەو گۆڕنکاری بە سەردانایات ،ئەمەش لە جۆری ئەو حەسوودیەوەی سەرچاوە دەگرێت کە خوای میهرەبان لە ڕەحمەتی خۆی وەدەری ناو لە بە هەشتی پڕلەنازو بەخشش بێ بەشی کرد، تەنها کەسیش کە هۆکار بوو بۆ ئەم لە ڕحەمەت دەرچوونەی باوکی بەڕێزمان ئادەم (ﷺ) بوو ،بۆیە إبلیس(نەفرەتی خوای لێبێت)بەردەوام لە بۆسەو تۆڵەسەندنەوەدایە و دەیەوێت تۆڵەی ئەو ئابڕوچوونەو لە ڕەحەمەت دەرکردنەی لەئێمەی نەوەی ئەو باوکە (ئادەم) بکاتەوە ، کەواتە پێویستە لەسەرمان کە دوژمنایەتی خۆمان لە بەرامبەر ئەو دوژمنە ڕابگەیەنین و هەمیشە لەبەرپەرچ دانەوەیدابین لە هەموو کۆڕو کۆبوونەوەوماڵ و شوێنە گشتیە کاندا ئێستا ماوەتەوە ئەوەی کە بڵێین(مەلائیکەکان)ی خوا هەموویان چاکترین و پاکترین دروستکراوی خوان وە ئەوەی لێیان چاوەڕوان دەکرێت تەنها فەرمان کردن بە چاکەیەو شتی پاکیش داوا دەکەن ،لە هەمان کاتیشدا دەتوانین بڵێین (شەیتانەکان)پیسترین و خراپترین و بەدکارترین دروستکراوی خوان وە ئەوەی لێیان چاوەڕاون دەکرێت تەنها فەرمان کردنە بە خراپەو شتی چەپەڵ داوا دەکەن ، لەم نێوەندەشدا (مرۆڤ) خاوەنی ویست و ئیرادەو بیرکردنەوەی خۆیەتی بۆیە دەتوانێت بە ئارەزووی خۆی ڕێگای کامیان هەڵبژێرێت کە ڕێگاو شوێنکەوتوانی هەردوو لا دیارو ئاشکرایە ، ئەگەر شوێن ڕێگەی چاکەکاران کەوت ئەوە بێگومان (بەهەشت) جێگەیەتی ، وەئەگەر شوێن خراپەکارانیش کەوت ئەوە بێگومان خراپترین شوێن جێگەیەتی کە ئەویش (دۆزەخ)ە .وەلەسەرووی ئەمانەشەوە خوای گەورەو میهرەبان ئاگاداریەك ڕەوانەی مرۆڤەکان دەکات بەوەی کە دوای شەیتان نەکەون ، چونکە شەیتان و هاودۆستەکانی تەنها بۆ تاقی کردنەوەی مرۆڤەکانن ، بۆ ئەوەش خوای گەورە یاد و پەرستشێکی زۆری داناوە تا بەندەکانی خوا جێ بەجێی بکەن بۆ ئەوەی کە پارێزراوبن لە شەیتانی نەفرین لێ کراو ،چونکە خوای گەورە شەیتانی ئاگادار کردۆتەوە کە دەسەڵاتی بەسەر هەمووکەسدانیە جگە لە گومڕایان و شوێن کەوتوانی ، وەك خوای میهرەبان دەفەرموێ: ﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلاَّ مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ﴾الحجر:٤٢ واتە: بەڕاستی ئەی شەیتان تۆ دەسەڵاتت بەسەربەندە چاکەکانی مندا نیە ،تەنها ئەوانە نەبێت کە خۆیان گومڕان و شوێن تۆ کەوتوون . جا داواکارم لە خوای بەخشندەوخاوەن دەسەڵات کە هەموو لایەك بپارێزێت لە لەو شەیتانەی کە شەوو ڕۆژ لەهەولایەو خەباتی بەردەوامە بۆ گومڕاکردنی بەندەکانی خوا بە (مرۆڤ و جن) ەوە ،وەهیوادارم ئەم بابەتەش ببێتە جێی ڕەزامەندی خوای بەرزو بێ وێنەو خوێنەری بەڕێزیش لێی سوود مەند بێت ، هەروەها خوێندنەوەو جێ بەجێ کردنیشی ببێتە مایەی وەدەرنان و سەرشۆڕکردنی شەیتان . خوای گەورەش پاداشتی خوێنەرو جێ بەجێ کەرو بڵاوکەرەوەی ئەم بابەتە بداتەوە بەڕزگار بوون لە ئاگری بڵێسەداری دۆزەخ و چوونە نێو بەهەشتی پڕلە خۆشی و نازونیعمەت.﴿هَذَا بَلاَغٌ لِّلنَّاسِ وَلِيُنذَرُواْ بِهِ وَلِيَعْلَمُواْ أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُوْلُواْ الأَلْبَابِ﴾ (**إبراهيم : ٥٢**)

م.فەرەریدون موحەممەد / ناحیەی تەکیە

شەیطان کێ یە ؟

شەیتان :- بریتی یە لە دروستکراوێکی خوای گەورەو میهرەبان ، ڕاستیەکی بێ گومانە ،بیرو ڕایەکی خراپ و وەسوەسە نیە ،بەڵکو شەیتان بوونی هەیەو لە جیهانی (جنۆکەکانە) خۆی یەکێك بووە لەوانەی لە ڕەگەزی جن بووەو مەلائکە نەبووە ،هەروەها لە ئاگر دروست بووە ،هەر بۆیە بەهۆی زیاد بەندایەتی کردنی بۆ خوای گەورە لە ئاسمان لەگەڵ مەلائکەکانی خوادا بەندایەتی دەکرد ،وە شەیتان چووەتە بەهەشت و بەهەشتی بینیوە ،پاشان فەرمانی پێ کرا کە کە سەجدەی ڕێز بەرێت بۆ مرۆڤ (ئادەم)سەلامی خوای لێبێت ،بەلاّم ئەو سەجدەی ڕێزی نەبرد، کە ئەویش لەبەر دوو هۆکاربووە ،یەکەم : حەسوودی ، دووەم : خۆبەزل زانین ،ئیتر ئەوەبوو خوای گەورە لە ڕەحمەتی خۆی وەدەری نا .شەیتان لە بنچینەوە لە ووشەی (شطن) ەوە هاتووە واتە (ابتعد) دوور کەوتەوە لە ڕەحمەتی خوا یاخوود بەمانای (كل عات ومتمرد) واتە (هەموو لووت بەرزو خۆبەزل زان و درۆ زۆردارو سەربە گۆبەندو سەرکێش و یاخی و مانگرتوو و ملهوڕو سەرپێچی کەرێك) دێت ، کەواتە شەیتانەکان زۆرن سەرکردەو پێشڕەویان ناوی (إبلیس)ە بێگومان ئەم ناوەش لەوەوە هاتووە واتە (إبلاس) کەسێکی نائومێدو بێ هیوا کە لەزمانی عەرەبیدا بە کەسێك دەوترێت هیچ خێرو چاکەو پیاوەتیەکی لێ چاوەڕوان نەکرێت ،هەروەك زۆربەی زانایانی پێشین (ڕەحمەتی خوایان لێبێت) کۆڕان لەسەر ئەوەی کە شەیتان پێش ئەوەی لە ڕەحمەت دەربکرێت خۆی ناوی (عزازیل) بووە خوای گەورەش زاناترە [١] هەروەها إبن جریر الطبري (ڕەحمەتی خوای لێبێت)دەفەرموێت (الشيطان في كلام العرب كل متمرد من الجن والانس والدواب وكل شيء)[٢] واتە: شەیتان لە زمانی عەرەبیدا بە هەموو کەسێکی یاخی و لووت بەرزو ملهوڕ لە جنۆکەو مرۆڤ و گیانەوەرو هەموو شتێکی تر کە ئەمانەی تێدا بێت دەوترێت .کەواتە ئێستا هیچ مرۆڤێك نیە کە شەیتانێکی لە گەڵدا نەبێ ،تەنانەت پێغەمبەرانی خوا (ﷺ) شەیتانێکیان لە گەڵدابووە هەروەك خوای گەورە دەفەرموێت:﴿ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نِبيٍّ عَدُوّاً شَيَاطِينَ الإِنسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُوراً ﴾ [الأنعام : ١١٢]

واتە:هەر بەو شێوەیە ئێمە بۆ هەموو پێغەمبەرێك (ﷺ) دوژمنێکمان داناوە لە شەیتانەکانی (مرۆڤ) و (جن) ، کە بەنهێنی ووتەی ڕازاوەو بریقەدار بەیەك ڕادەگەیەنن بۆ فریودانیان ، (عن عبدالله بن مسعود قال، قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما منكم من أحد إلا وقد وكل به قرينه من الجن قالوا وإياك ؟ يا رسول الله قال وإياي إلا أن الله أعانني عليه فأسلم فلا يأمرني إلا بخير)[٣]

واتە: هیچ کەسێك لە ئێوە نیە ئیلا هاوەڵێکی لە جنۆکەوهاوەڵێکی لە مەلائیکە لە گەڵدایە ، ووتیان ئەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) تۆش ؟ فەرمووی بەڵێ منیش ، بەلاّم خوای گەورە یارمەتی دام و من بەسەریدا زاڵ بووم و موسوڵمان بوو وەئێستاش لەشتی خەیر زیاتر هیچی ترم پێ نالێت . کەواتە وەك چۆن مەلائکەکانی خوای گەورە هەموویان

---

(١) عالم الجن والملائكة د.عمرسليمان الاشقر ص١٦.

(٢) لسان العرب(٢٥٢/١).

(٣) رواه مسلم (٧٠٣٩) بروانە/ صحيح الجامع (٥٨٠٠)

نوێنەری خەیرو چاکەی خوان ، شەیتانەکانیش هەموویان نوێنەری شەڕو خراپەو ئاژاوەن ، دەی ئێستا تۆش ئازادی لە هەڵبژاردنی هاوەڵ بۆخۆت بۆ میوانداری ماڵەکەت بۆ بە خێر هاتنی میوانەکەت ....(شەیتان) یان (مەلائکە) پیرەمێردی شاعیر (ڕەحمەتی خوای لێبێت) دەفەرموێت :

شەیاطین و الئینس بەوانە دەڵێن
لە جێی شەیاطین ئەوان دەگەڕێن
ناوی سەگ لەوان بە چاکتر بەرە
سەگ لەوان گەلێ بێ زەرەر ترە

شەیطان مەبەستی چی یە ؟

بێگومان هەموو کەسێك مەبەستێکی تایبەتی هەیە تا کارێك بە ئەنجام دەگەیەنێت ، جا ئەو مەبەستە داواکراو بێت یان داوالێکراو شەیتانیش وەك هەموو کەسێك مەبەستی گرنگی خۆی هە یە کە ئەویش تەنها گومڕاکردنی (مرۆڤ و جن) ە بۆ ئەمەش چەند ڕێگەیەك دەگرێتە بەر لەوانە :–

١–مەبەستی سەرەکی ئەوەیە کە هەموو مرۆڤ و جن ڕاپێچی ئاگری دۆزەخ بکات و لە بە هەشتی بەرین و پڕخەیرو خۆشی بە دووریان بکات .

٢–دەیەوێت مرۆڤەکان بخاتە ناو تاوان و سەرپێچیەکانەوە ،چونکە هەر بە هۆی تاوانەوە بوو خۆی لە ڕەحمەتی خوا دوور خرایەوە .

٣–دەیەوێت بەندەکانی خوا تووشی (شیرك)و(کوفر)بکات و هەر لەم ڕێگەیەشەوە گرەوی خۆی دەباتەوە .

٤–دەیەوێت ڕێگربێت لەبەردەم بەندەکانی خوادا تا نەتوانن گوێڕایەلی فەرمانەکانی خوای گەورە بکەن .

٥–دەیەوێت لەڕێگەی کاری (بدعە) شتە داهێنراوەکانەوە کە هیچ ڕاستیەکی نیە لە دیندا کارەکان جوان و ڕازاوە بکات و هەر بەو هۆیەشەوە دووبەرەکی و ناکۆکی دەخاتە ناو بەندەکانی خواوە.

٦–-دەیەوێت کاری ڕیابازی بۆ مرۆڤەکان بکاتە داردەستی خۆی و هەرکاتیش بیەوێت پەرستن و کردارەکانیان پێ پوچەڵ بکاتەوە .

٧–دەیەوێت بەردەوام مرۆڤەکان تەمبەڵ بکات لە کاری چاکەداو ئەویش بە هۆی وەسوەسەو شتە پڕو پوچەکانەوە

٨–-دەیەوێت لە ڕێگەی بە لێن نەبردنە سەرو بە درۆهەڵخەڵەتاندن بەندەکانی خوای گەورە بەرەو گومڕایی و سەر لێشێواوی بەرێت.

٩–لەبیربردنەوەی کارەچاك و پاداشت دراوەکان لە بەندەکانی خواووەبیرهێنانەوەی ئەوشتانەی کە دەبنە هۆی درووستکردنی گومان

١٠–بەرپاکردنی کاری زیادە ڕەوی لە ژیاندا .

چەند هۆکارێکی گرنگ پێش دەست پێکردن :-

بە گشتی چەند هۆکارێکی گرنگ هەن کەدەبنە هۆی ئەوەی کە شەیتان بە هیچ جۆرێك دەسەلاّتی نەبێت بە سەر مرۆڤدا تا لە خشتەی بەرێت ، بۆیە تۆش دەتوانی ڕەچاوی ئەم خالاّنەی لای خوارەوە بکەیت بۆئەوەی نەبیتە فریو خۆری دەستی دوژمنی مرۆڤایەتی (شەیتان) :-

١- پابەند بوون بە قورئان و سوننەتەوە :-

قورئان وسوننەت دوو سەرچاوەی زۆر بە هێزو گرنگن بۆ خۆشبەختی دونیاو دواڕۆژ وە هەرکەسیش لەژێر سایەو سێبەری ئەم دووسەرچاوەیەدا بژی هەرگیز تووشی هەڵەو کاری خراپ نابێت ،هەروەك خوای گەورە دەفەرموێت: ﴿ وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَاناً فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ * وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ﴾ الزخرف :٣٦ _ ٣٧ واتە : هەرکەسێك پشت لە یادی خوا بکات ئەوە شەیتانێکی بۆ ئامادە کرێت ،کە هەمیشە لە گەڵی بێت و لێی جیا نەبێتەوە ،کە بێگومان شەیانەکانیش کاریان ئەوەیە کە ڕێگریان بکەن لە ڕێگای ڕاست وە گومانی ئەوەش دەبەن کە هەر ئەوان ڕێنوموێنی کەرن .هەروەها زەیدی کوڕی ئەرقەم دەگێڕێتەوەو دەفەرموێت :- پێغەمبەری خوا (ﷺ) لە لای ئاوێك کە پێی دەوترا (خم) هەستاو وتارێکی بۆمان دا پاش سوپاس کردن و ستایشی خوای گەورە ئامۆژگاری کردین و فەرمووی : (أما بعد ألا أيها الناس فإنما أنا بشر يوشك أن يأتي رسول ربي فأجيب وأنا تارك فيكم ثقلين أولهما كتاب الله فيه الهدى والنور فخذوا بكتاب الله واستمسكوا به)[٤] واتا : لەدوای ئەم وتانە ئەی خەڵکینە من تەنها مرۆڤێکم وەك ئێوە زۆر نزیکە نێردراوی خوا بێتە لام و وەڵامی بدەمەوە (مەبەستی مەلائکەی گیان کێشانە بۆ گیان کێشانی خۆی) وەمن دوو شتی زۆر سەنگینم لە ناوتاندا بە جێ هێشتووە یەکەمیان: پەرتوکەکەی خوایە کە ڕێنوموێنی و ڕۆشنایی تێدایە ، دەی وەری بگرن و دەستی پێوە بگرن وە دووەمیش : لە فەرموودەیەکی تردا فەرمووی :(وخير الهدي هدي محمد(ﷺ) واتە: باشترین ڕێبازیش ڕێنوموێنی و ڕێگای پێغەمبەری خوایە(ﷺ) وات سوننەتی .

٢- ئاگا لەخۆ بوون و فریونەخواردن بە فێڵی شەیتان .-

ئەمەش بەوە دەبێت کە مرۆڤ هەمیشە لە هەوڵی ڕەزامەندبوونی خوادا بێت وە ئاگاداری کردەوەکانی شەوانەو ڕۆژانەی بێت ،چونکە شەیتان ڕێگەیەك لەو ڕێگایانەی کە دەیگرێتە بەر ئەوەیە کە مرۆڤەکان بێ ئاگا بکات و لە شێوەی ئامۆژگاری بۆ دەرخستندا کارەکانیان بۆ خراپ بکات ،هەروەك خوای بەئاگا دەفەرموێت :﴿وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ﴾ (الأعراف: ٢١) واتە : شەیتان سوێندی خوارد بۆ باوکە ئادەم و دایکە حەوا ووتی : من ئامۆژگاریتان دەکەم ، بەلاّم لە ڕاستیدا وانەبوو بە لکو فریو دان و هەڵخەڵەتاندن بوو ، (قال رجل للحسن البصري أينام إبليس فتبتسم وقال لو نام لوجدنا راحة)[٥] ئەوەتا پیاوێك لە شێخ حەسەنی بەصری پرسی (ڕەحمەتی خوای لێبێت) ووتی:ئەی شێخ (أينام إبليس؟) ئایا شەیتان دەخەوێت؟ ئەویش پێکەنی وفەرمووی: (لونام لوجدنا

---

(٤) رواه مسلم (٦١٧٥) بروانە/ صحيح الجامع (١٣٥١).

(٥) تلبيس ابليس (٥٠/١) وفي فيض القدير (٢١٠١/٣٨٥/٣).

راحة)ئەگەر وابوایە (بخەوتایە) ئێمە دەحاساینەوە.کەواتە ئەی موسوڵمانی ئازیزو بەڕێز ... هەرگیزلە فێڵی شەتان ئەمین مەبە، چونکە ئەوهەموو ژیانی خۆی تەرخان کردووە بۆ گومڕاکردنی تۆ، ئایائەزانی هەرکات بەگوێی شەیتانت کرد ئەوە خۆت خستۆتو نێو ژەنگاوی تاوان و ڕزگاربوونیشت زۆر مەحاڵە ؟؟

٣- یەکلایی بوونەوە بۆ خوای گەورە :-

واتە: بە هەموو گوفتارو هەڵسوکەوتێکت بۆ خوای کارجوان یەکلایی ببیتەوە وەهەمووکردارەکانیشت تەنها لەبەر ڕەزامەندی خوابێت و بەس ، کە ئەمەش پێی دوترێت (الاخلاص) دڵسۆزی کەزۆر بەلای مرۆڤەوە گرانەو لەسەر دڵ و دەروون ئاسان نیە، ئەزانی بۆ؟ چونکە دڵسۆزی ئەوەیە کە هیچ بەشێکی دونیایی و ڕیابازی تێدا نیەوتاکە ئاواتی بەندە گەیشتنە بە خوای خۆی بەبێ لەکە ،خوای گەورە دەفەرموێت:﴿قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الأَرْضِ وَلأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ * لاَّ عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ﴾ الحجر :٣٩_٤٠)واتە: شەیتان بە پەروەردگاری ووت: ئەی پەروەردگار چۆن منت گومڕاکردمنیش دەبێت ئاوا سەرزەویان بۆ بڕازێنمەوە،وەدەبێ هەموویان گومڕا بکەم و سەریان لێ بشێوێنم ،جگە لەوەی دەسەڵاتم بەسەر بەندە (دڵسۆز)وچاکەکانی تۆدا نیەو ناتوانم ئەوانە گومڕابکەم هەر بۆیە زانای خواناس فضيلي بن عياض (ڕەحمەتی خوای لێبێت) دەربارەی(إخلاص) دڵسۆزی دەفەرموێت (خير العمل أحفاه أمنعه من الشيطان وأبعده من الرياء) [٦]....) واتە باشترین کردار بۆخوا کاری نهێنیە، چونکەئەو دەتپارێزێت لە شەیتان و دوورت دەخاتەوە لە ڕیابازی .ڕوەها زانای بەناوبانگ یەعقوبی مەکفوف (ڕەحمەتی خوای لێبێت) دەفەرموێت:﴿ کەسی دڵسۆز مخلص ئەو کەسەیە کە چاکەکانی خۆی دەشارێتەوە هەروەك چۆن خراپەکانی لە خەڵکی دەشارێتەوە ﴾

٤- خۆپاراستن بە خوای تاك و تەنهاو بەس :-

واتا مرۆڤ هەرکات تووشی وەسوەسەیەك یان گومانێکی خراپ بووە کە لە گەڵ شەرعدا ناگونجا ئەوە با یەکسەر پەنا بگرێت بە خوای تاك و بێ هاوەڵ ،وەداوای کۆمەك و یارمەتی بەس لەو بکات ئەویش بە ووتنی(أعوذ بالله من الشيطان الرجيم) واتە :پەنا دەگرم بە خوای گەورە لە شەیتانی نەفرین لێکراو ، کەواتە خوێنەری بەڕێز داواکردن و پاڕانەوە تەنها بۆخوای گەورەیە ،چونکە هەرئەوە لەکاتی تەنگانەو ناخۆشیدا فریات دەکەوێت و ڕزگارت دەکات ،خوای گەورە خۆی دەفەرموێت: ﴿وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾ الأعراف:٢٠٠) واتە : هەرکاتێك خەیاڵات و وەسوەسەیەکی خراپت بۆ دروست بوو ئەوە یەکسەر پەنا بگرە بە خوای تاك و بێ هاوبەش، وە هەرئەویشە کە بیستەرو زانایە .زۆر سەیرە کەسانێك کە لەکاتی ئاسایدا دڵیان خۆشەو لەو پەڕی نازو نیعمەتتدا دەژین ،جا ئەوەی هەرلەیادیان نەبێت داواکردن و پاڕانەوەیە لە خوای گەورە ،بەڵام هەر کە ناخۆشیەك یان بەڵایەك یان بڵێین دەکەونە ناڕەحەیتەکەوە یەکسەر هاوار بۆ خوا دەکەن و لێی دەپاڕێنەوە ، بەڵام بۆچی ؟ وەلە پاش چی ؟ ....

(٦) الاخلاص والنية (٣٠/٥٦/١).

٥- پابەند بوون بە یادی خواوە:

یادكردنی خوای گەورە لە هەمووكات و شوێنێكدا گرنگترین هۆكارە بۆ بەرپەرچ دانەوەی شەیتان و دارو دەستەكەی ، هەروەها چاكترین هۆكاریشە بۆ بەدەست هێنانی ڕەزامەندی خوای میهرەبان كە ئەمەش بە دەربڕینی چەند ووشەیەكە بەزوبان و هەڵقولاو لە نێو دڵ و دەروونەوە وە دەشبێتە هۆكار بۆ خۆشگوزەرانی و بەرپابوونی ئاسوودەیی لە نێوماڵەكاندا .جگە لەوەش ئەنجام دەرەكەی لای خوای گەورە پاداشتی تایبەتی وەردەگرێت و لە خەشم و توڕەیی خوای گەورەش ڕزگاری دەبێت ،وەك خوای میهرەبان دەفەرموێت:﴿اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ أُوْلَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾ المجادلة : ١٩ واتە :- شەیتان سواری ملی ئەوانە بووە كە یادی خوایان لە بیر خۆیان بردۆتەوە ، جا یادكردنی خوای گەورە كە دواتر ئاماژەی پێدەكەین هۆكارێكی زۆر گرنگە بۆ پاراستنی ماڵ لە شەتان ، وە ئەم یاد كردنەش مرۆڤ دەتوانێت بەو شێوازەی بۆی دەگونجێت ئەنجامی بدات وەك خوای گەورە دەفەرموێت ﴿الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللّهَ قِيَاماً وَقُعُوداً وَعَلَىَ جُنُوبِهِمْ﴾آل عمران :١٩١) واتە :- ئەوانەی كە یادی خوا دەكەن جا بە پێوە بێت یان بەدنیشتنەوە یاخود بە پاڵ كەوتنەوە ،بەڕاستی ئەوانە باوەڕداری ڕاستە قینەن و خاوەن پلەو پایەو ژیرین .

٦- پابەندبوون بە نوێژی بە كۆمەڵەوە :

نوێژی بە كۆمەڵ (صلاةالجماعة)لە مزگەوتدا خێرو پاداشتێكی ئێجگار زۆری هەیەو چاكەیەكی زۆر گەورەشە ،لەبەرئەوەی هەرلەڕۆیشتن بەرەو مزگەوت و چوونە ناو مزگەوت و نوێژی ڕێزی مزگەوت و بینینی موسوڵمانان و دەست كەوتنی (٢٧) خێری نوێژی تر و دوعاكردنی مەلائكە بۆت و بەرزبوونەوەی لایەنی باوەڕو چەندان خێری تر ، هەربۆیە بە پشت گوێ خستن و تەمبەڵی كردن تیایدا باوەڕی بەندە بەرەو لاوازی دەڕوات و شەیتانیش پلە بەپلە دەستی بە سەردا دگرێت و تا لە ناكاو دەكەوێتە نێو چاڵی لە ناو چوونەوە .پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت : (ما من ثلاثة في قرية و لا بدو لا تقام فيهم الصلاة إلا استحوذ عليهم الشيطان فعليكم بالجماعة فإنما يأكل الذئب القاصية)(٧) واتە : هیچ كەسێك نیە لە گوندێكدا یان لە دەشتێكدا (كۆچەری)بن و كاتی نوێژبێت و نەچن بۆ نوێژئیلا شەیتان دەستی بەسەردا گرتوون ، دەی لە گەڵ كۆمەڵی نوێژ خوێنان بن ، چونكە گورگ مەڕی دابڕاو دەخوات كە تاك بۆتەوە لە ڕان .یاخود لە فەرموودەیەكی تردا پێغەمبەری خوا(ﷺ) دەفەرموێت : (والذي نفسي بيده لقد هممت أن آمر بحطب فيحطب ثم آمر بالصلاة فيؤذن لها ثم آمر رجلا فيؤم الناس ثم أخالف إلى رجال فأحرق عليهم بيوتهم) (٨) واتە :- سوێند بەو كەسەی كە گیانی منی بەدەستە (مەبەستی خوای گەورەیە) بە بیرمدا هاتووە كەوا فەرمان بكەم بە سوتەمەنی كە بۆم كۆ بكەنەوە ، وە فەرمان بكەم نوێژبكەم ، بانگی بۆ بدرێت و لە پاشان فەرمان بە پیاوێك بكەم پێش نوێژی بۆ خەڵكی بكات ، وەمنیش دوا بكەوم بۆ ئەو پیاوانەی كە لە نوێژ دوا دەكەون تا ماڵەكانیان بە سەردا

---

(٧) رواه أبوداود (٥٤٧) والنسائي (٨٤٧) وصححه الشيخ الالباني (٥٧٠١).

(٨) رواه البخاري (٦٤٤) ومسلم (١٤٧٩).

بسوتێنم . جا ئەی برای خۆم درەنگەو نوێژی بە کۆمەڵ ئەنجام بدە پێش ئەوەی بە کۆمەڵ نوێژت لەسەربکەن و ڕۆژێك دابێت پەشیمانی دەربڕیت لە کاتێدا کە هیچ سوودی نیە !!

٧-تەوبە کردن و گەڕانەوە بۆلای خوای گەورە :-

تەوبە کردن و گەڕانەوە بۆلای خوا یەکێکە لەو بەخششانەی کە خوای لێخۆشبوو لەتاوانەکان کردویەتیە دیاری بۆ بەندەکانی خۆی وە پێویستی کردووە لەسەر هەر کەسێك کە خۆشحاڵە بە گەیشتن بەو پلەیەو دەیەوێت بە ختەوەری دونیاو دواڕۆژبێت ، جا ئەم تەوبە کردنەش تەنها ئەوە نیە کە بەس بە زوبان بوترێت و تەواو نەخێر ، بەڵکو پێویستە ئەو گەڕانەوەو تەوبەکردنە لەدڵەوە سەچاوەی گرتبێت و بەکردەوەش بیسەلمێنی و بە زوبانیش دانی پێدا بنێی ، ئەویش بەوەی کە لەوەو پێش هەر کردەوەیەکی ئەنجام دابێت و لەگەڵ شەرعی خوادا نەگونجابێت ئێستا نەچێتەوە سەری و بەتەواوی وازی لێ بهێنێت .خوای گەورەش دەفەرموێ : ﴿وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ﴾ (الزمر : ٥٤)واتە:- بگەڕێنەوە بۆلای پەروەردگارتان و تەوبەیەکی ڕاستەقینە بکەن و ملکەچی فەرمانەکانی خوابن ،پێش ئەوەی کە توشی سزای خوایی ببن وەلەپاشاندا بەهیچ جۆرێك یارمەتی نادرێن و سەریش ناخرێن .کەواتە ئەی ئەو کەسەی کە تاکو ئێستا دوودڵی و ڕاڕایەك لە دەروونتدا درووست بووەو ناتەوێت تەوبەبکەی ! !دەبەسەو وازبهێنە لەو تاوانانەی کەئەنجامت داوەو بەردەوامیشی لەسەری ، ئایا ئیتر کاتی ئەوە نەهاتووە کە شەرم بتگرێت بەرامبەر بەئەو خوایەی کە هەمیشە تۆ تاوانی بەرامبەر ئەنجام دەدەیت و ئەویش بەردەوام ڕزق و ڕۆزیت دەدات ؟؟ ئەی ئایا کاتی ئەوە نەهاتووە ئیتر بەئاوی لێخۆشبوون تاوانەکانت بشۆریتەوەوخۆت پاك بکەیتەوە ؟؟ دەی وازبهێنەو شوێن ڕێگەی شەیتان بەردەو خوت بگەیەنە کاروانی پیاوچاکان ، ئەی نازانی سبەی(ملك الموت) دەبێتە میوانت و گۆڕی تەنگ و تاریش دەبێتە ماڵی تۆ ؟ ئایا دەزانی تەوبەکاران هەمیشە خۆشەویستی خوان و خوای گەورەش بە گەڕانەوەی بەندەکەی خۆش حاڵ دەبێ ، پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت(يا أيها الناس توبوا إلى الله فإني أتوب في اليوم إليه مائة مرة)[٩] واتە: ئەی خەڵکینە بگەڕێنەوەبۆلای خواو تەوبە بکەن ،چونکە من لە ڕۆژێکدا ١٠٠ جار تەوبە دەکەم و دەگەڕێمەوە بۆلای خوا .

هەروەك شاعیرێك دەفەرموێت :

لو قيل للقوم مامنكم طلبوا — حياة يوم ليتوبوا فاعلمم

ويحك يـــــانفس الا تيقظ — ينفع قبل أن تزل قدمـي

(لطائف المعارف / ٥٧٧)

واتە: ئەگەربەوکەسانەکەئێستالە ناوگۆڕدان بوترێت ئاواتتان چی یە؟داوای یەك ڕۆژ زیندووبوونەوەی ژیان دەکەن بۆ ئەوەی تەوبە بکەن.کەواتە ئەی نەفس دەك لە ناوچی دەبزانەو پەندی لێ وەربگرە .وریابەو وەرەوە هۆش خۆت پێش ئەوەی پێم بخلیسکێت بەرەو گۆڕ.

(٩) رواه مسلم (٦٧٩٩).

ئێستا بۆ ئەوەی ماڵەکەت پارێزراو بێت لە شەیتان چی دەکەی ؟

یەکەم :- لەکاتی هاتنە ماڵەوەدا یادی خوای گەورە بکە :-

خوشك وبرای بەرێزم..........بەڕاستی بەهێزترین چەك لەبۆ بەرەنگاربوونەوەی شەیتان و ڕاونان و وەدەرکردنی لە ماڵەکەت یادکردنی خوای گەورەو میهرەبانە ،واتە مرۆڤی ژیرو وریا زۆر بە سانایی دەتوانێت شەیتانەکان کۆت و زنجیربکات و پاشان ڕەوانەی دەرەوەی ماڵی بکات ،یاخود دەتوانێت بەتەواوی بێ هێزو لاوازی بکات چۆن و بەچی؟؟ بێگومان بە زۆر یادکردنی پەروەردگار ،هەروەك چۆن مرۆڤ بەدەستی خۆیەتی و دەتوانێت ئۆتۆمۆبیلەکەی بێ بەنزین بکات یاخود ئەو حوشترەی لە سەفەرێدا پێیەتی دەتوانێت لاوازی بکات بەوەی کە نان و ئاوی نەداتێ. کەواتە یادکردنی خوای میهرەبان لە هەموو کات و ساتێکدا وەك چەکوشێکی ئامادە وایە بۆ سەری شەیتان،هەربەو یادکردنەش سەرشۆڕو ڕیسوا دەبێت وئازارێکی بێ ئەندازە دەچێژێت هەروەها ئەوەش زانراوە کە ئەو جۆرە یادکردنانەی خوا وەك قەڵایەکی زۆر بەهێزو پتەو وایە بۆ خۆپاراستن لە شەیتان .خوای گەورەش دەفەرموێت ﴿وَاذْكُر رَّبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعاً وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالآصَالِ وَلاَ تَكُن مِّنَ الْغَافِلِينَ﴾(الأعراف : ٢٠٥).واتە:– یادی خوای گەورە بکە بە دڵ ودەروون بە پاڕانەوەو بە ترسەوە ،لەکاتێکدا بێ ئەوەی دەنگیش بەرز بکەیتەوە ،لەکاتی بەرە بەیان و کاتی ئێوارەدا .یاخود لە ئایەتێکی تردا دەفەرموێت :– ﴿وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيراً وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْراً عَظِيماً﴾ [الأحزاب : ٣٥].واتە:– ئەوانەی کە زۆر یادی خوا دەکەن لە (پیاوان) و (ئافرەتان) بۆیان ئامادە کراوە لێ خۆشبوونی خوایی و پاداشتێکی زۆر گەورە . هەرلێرەوە ئەوە دەردەکەوێت کەزۆر یادکردنی خوای میهرەبان هۆکارێکیشە بۆ چوونە بەهەشتی خوایی وەك جابری کوڕی عبدالله (خوالێی ڕازی بێت) دەفەرموێت :– گوێم لە پێغەمبەری خوا (ﷺ) بوو دەیفەرموو:– **(إذا دخل الرجل بيته فذكر الله عند دخوله وعند طعامه قال الشيطان لا مبيت لكم ولا عشاء وإذا دخل فلم يذكر الله عند دخوله قال الشيطان أدركتم المبيت وإذا لم يذكر الله عند طعامه قال أدركتم المبيت والعشاء)**[١٠] واتە :– هەرکات پیاو چووە ماڵەوە و ناوی خوای بردوو یادی خوای کرد ، وەلە کاتی خواردندا بەهەمان شێوە یادی خوای کرد وناوی خوای هێنا ، ئەوە شەیتان بە هاوەڵ و شوێن کەوتوانی دەڵێت : ئێوە نەشوێنی خواردن و نەشوینی حەوانەوەتانم لەم ماڵەدا نەما تەواو ، بەڵام ئەگەر لەکاتی چوونەماڵەوەو خواردندا ناوی خوای نەبردو یادی خوای نەکرد ئەوە شەیتان دەڵێت :– فەرموون ئێرە شوێنی خواردن و حەوانەوەی ئێوەیە . هەروەها پێغەمبەری خوا (ﷺ) لە فەرموودەیەکی تردا دەفەرموێت (مثل البيت الذي يذكر فيه والبيت الذي لا يذكر الله فيه مثل الحي والميت)[١١] واتا :– نمونەی ئەو ماڵەی کە یادی خوای تێدا دەکرێت وە نمونەی ئەو ماڵەی یادی خوای تێدا ناکرێ وەك نمونەی(ژیان و مردن) وایە . واتا چەندێك جیاوازی دەبینی لە نێوان کەسێك کەوا زیندووبێ وەکەسێك کەوا مردوو بێت ، بێگومان زۆر ، دەی بزانە و پێش ئەوەی لە

---

(١٠) رواه مسلم (٥٢٣٨).

(١١) رواه مسلم (١٨٢٠).

ڕیزی مردووان هەژمار بکرێیت فریای خۆت بکەوەو ماڵەکەت بە یادی خوا ئاوەدان بکەوە ، چونکە هەرماڵ و شوێنێك یادی خوای تێدا کرا ئەوە ئەو شوێنە بە ئاوەدان و شوێنگەی ژیان دەدرێت لە قەڵەم ، ئێستا کاتت زۆر لە بەردەستدا ماوە پێش ئەوەی سەفەرە دوورو درێژەکە دەست پێ بکەی هەوڵ بدەو یادی خوای گەورە بکە مرۆڤێك کە هەمیشە لەبێ ئاگایدابێت بەرامبەر بەیادو پەرستنەکانی خوا ئیتر چی لێ چاوەڕوان دەکرێت و چۆن داوای پاراستن دەکات .

دووەم :- سەلام کردن :-

سەلام کردن بەو شێوازەی کە خوا پاشان پێغەمبەری خوا(ﷺ) فەرمانیان پێ کردووەو پێی ڕازین یەکێکە لە ئادابە پیرۆزەکانی ئیسلام و دینی خوای گەورەش زۆر بە گرنگی زانیوەو بە هۆکاری درووست بوونی خۆشەویستی لەنێوان بەندەکانی خواو چوونە ناو بەهەشتی داناوە . هەروەها دەشبێتە هۆی خۆشگوزەرانی و بەختەوەری لەدواڕۆژدا سەرفرازبوون و ڕزگاربوون لە و دونیا ، بەڕاستی ووتنی ڕستەیەك (السلام عليكم ورحمة الله وبركاته) بەمانای ئاشتی و سەلامەتی خوای گەورەت لەسەرو لەژێرچاودێری خوادا بژیت و ڕەحمەت و بەرەکەتی خوا سەراپای ژیان و گوزەرانت داپۆشێت . کە ئەمە هەمووی پاڕانەوەیە بۆتۆ یان بۆ ئەو ئەمە جگە لەوەی ووشەی ڕەحمەت هاتووە لە سەلامەکەدا کە پێچەوانەی ووشەی لەعنەتە کە خوای گەورە ئاراستەی شەیتانی کردووە .خوای گەورە لە ئایەتێکدا دەفەرموێت: ﴿فَإِذَا دَخَلْتُم بُيُوتاً فَسَلِّمُوا عَلَى أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِندِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً﴾النور: ٦١ واتە:- هەرکات چوونە ماڵەوە ئەوە سەلام بکەن لە یەکتری وەسەلام بکەن لەوانەی کەوەك خۆتان وان ،بە سەلام کردنێك کە لە لایەن خواوە هاتووە و پێی ڕازی یە وەبە سەلامێك کە جوان و پاك و چاك بێت . یان خوای گەورە دەفەرموێت﴿وَإِذَا حُيِّيْتُم بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّواْ بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا﴾ [النساء : ٨٦]واتە:- هەرکات سەلامتان لێکرا ئەوە ئێوەش بەچاکتر لەو سلاوە سەلام بکەن یان وەڵامی ئەو سڵاوە بدەنەوە . کەواتە ئاینی پیرۆزی ئیسلام فەرمانمان پێ دەکات بەوەی کە سەلام لە یەکتری بکەین بە سەلامی خوایی بەداخەوە دەڵێم ئەمڕۆ زۆر لەوانەی کە خۆشیان بە موسوڵمان دەزانن تەنانەت لە جۆری سەلام کردنەکەشدا خۆیان دەچوێنن بە جولەکەو بێباوەڕان خۆ ئەگەر لێیان بپرسی ئەوە برا چیە ئەو جۆرە سەلامە لە وەڵامدا پێت دەڵێ کاکە ئەوە (بەرەو عەولەمە چوونە) دەبێت لەگەڵ سەردەمدا بگونجێی ؟!!

بۆیە براو خوشکی ئازیزم تکاتان لێ دەکەم واز لەو جۆرە سەلامانە بهێنن کە هیچ بەڵگەیەکی شەرعی لەسەر نیەو بگرە خۆ چوواندنیشە بە هاوەڵانی شەیتان و دۆزەخیەکان .لە و جۆرە هەواڵ پرسین و سەلامە دروست کراوانەی وەك (چونن ، بەیانیت باش ، ئێوارەت باش ، لەچیان ، أهلا ، هلا ، هلا ، Hello ، Ok.......... هتد) کەواتە ئەی بۆ ناپرسی ڕۆژێك لە ڕۆژان دوژمنانی خوا ئەو شیعارەی تۆ (سەلام) کردن بەکاربهێنن لەناو خۆیاندا ، بەلام تۆ یەکسەر چاولێکەری ئەوان دەکەیت و بە بێ ئەوەی لە ماناکەشی بگەیت .پێغەمبەری خوا(ﷺ) لە فەرمودەیەکی تردا دەفەرموێ :- (ثلاثة كلهم ضامن على الله : .....و رجل دخل بيته بسلام فهو ضامن على الله)[١٢] واتە:- سێ جۆر کەس لە ژێر چاودێری خوادان مسۆگەر پارێزراون ....یەکێك لەوانە پیاوێکە هەرکات چووە ماڵەوە

(١٢) رواه أبوداود (٢١٧٨) وصححه الشيخ الالباني رحمه الله في صحيح الجامع (٣٠٥٣).

سەلام بکات .ئیمامی نەوەوی (ڕەحمەتی خوای لێبێ)دەفەرموێت :- ﴿ ضامن على الله عز وجل﴾ کە لە فەرموودەکەدا هاتووە ، بەواتای ئەوەی ئەو کەسە بەردەوام لە ژێر چاودێری و پاراستنی خوادایە وە خوای گەورە خۆی سەرپەرشتی دەکات و ئاگای لێ دەبێت ،جا ئایا چی شتێك هەیە لەوە گەورەترو بەڕێزتر کە سێك خوای گەورە خۆی سەرپەرشتی بکات و ئاگای لێبێ؟؟! وەکەسێکیش خوای گەورە خۆی سەرپەرشتی بکات واتا پارێزراوە لە شەیتان ﴾ أذكاري ئیمامی نەوەوی ل٢

سێ یەم:-یادکردنی خوای گەورە لە کاتی خواردن و خوارنەوەدا.

خواردن و خواردنەوە بۆ ئادەمیزاد گەورەترین بەخششی خوای گەرەیە و سوپاس گوزاریشی پێویستە ،لە بەرئەوەی هەرکات مرۆڤێك بیەوێت ژیان بەبێ نان و ئاو بەرێت بەسەر ئەوە بێگومان ناتوانێت و دەرەنجام لە برسا و لە تینوێتیدا دەمرێت وبەرگە ناگرێت ،دەکەواتە شورەییە بۆ کەسێك ئەمە بزانێت و لە هەمان کاتیشدا بێ فەرمانی خوای گەورە بکات،چونکە ژیان و مردن و باران و سەوزبوونی دانەوێڵەو دابین کردنی ڕۆزی و هەمووشتەکان بە دەستی ئەو خوایەیەو هیچ کەسێکی تر شایەنی ئەوە نیە کە ئەمانەی بدرێتە پاڵ ،خوای گەورەش دەفەرموێ ﴿وكُلُواْ وَاشْرَبُواْ وَلاَ تُسْرِفُواْ إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ [الأعراف : ٣١].واتە:- بخۆن و بخۆنەوە وە زیادە ڕەوی مەکەن ، چونکە خوای گەورە زیادە ڕەوی کەرانی خۆش ناوێت . هەربۆیە پێویستە لەسەر ئێمەی مرۆڤ کە چەند ئادابێکی خواردن و خواردنەوە هەیە ئەنجامی بدەین لەوانە :-

١- بەناوی خواوە دەست پێ کردن :

لەبەر ئەوەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت (إذا أكل أحدكم طعاما فليذكر اسم الله فإن نسي أن يذكر الله في أوله فليقل : بسم الله على أوله و آخره)[١٣] **واتا :- ئەگەر کەسێك لە ئێوە خواردنی خوارد با بڵێت بسم الله وە ئەگەر هەر لە بیری چوو لە پاشان بیری هاتەوە ئەوە بابڵێت :بسم الله اوله واخره**

٢- خواردن و حوارنەوە بە دەستی ڕاست :-

چونکە خواردن و خواردنەوە بە دەستی ڕاست پێچەوانەی خواردن و خواردنەوەی شەیتانە بەوەی کە شەیتان لە هەموو شتێکدا هەر چەپی پێ خۆشەو بەچەپ دەخوات و بە چەپ دەخواتەوەو بە چەپ وەردەگرێت و بە چەپیش دەبەخشێت شیوی وەیلیش بۆ ئەوانەی کە ناوی خۆیان ناوە (چەپەکان) .عبدالله کوڕی عومەر (خوالێیان ڕازی بێت) دەفەرموێت : -**پێغەمبەری خوا(ﷺ) فەرمویەتی** (إذا أكل أحدكم فليأكل بيمينه و إذا شرب فليشرب بيمينه فإن الشيطان يأكل بشماله و يشرب بشماله)[١٤]واتە/ئەگەر یەکێکتان خواردنی خوارد یان خواردنەوەی خواردەوە با بەدەستی ڕاستی بخوات و بخواتەوە ،چونکە شەیتان بە دەستی چەپ دەخوات و بە چەپیش دەخواتەوە .

---

(١٣) رواه ابن ماجة وصححه الشيخ الالباني في صحيح الجامع (٣٨٠)

(١٤) **بروانە:** صحيح الجامع (٣٨٣)

٣- بە دانیشتن و لە بەر دەمی خۆوە خواردن :-

لە بەر ئەوەی پێغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) بە پیاوێکی فەرموو :- (لا آكل و أنا متكئ) [15]**واتە :- من بە ڕاکشانەوە خواردن ناخۆم ، کەواتە پێویستە لەکاتی خواردن و خواردنەوەدا ڕەچاوی ئەوە بکەین کە پێچەوانەی شەیتان بین ، عمر بن ابی سلمه (خوالێی ڕازی بێت) دەفەرموێت :- پیچغەمبەری خوا (ﷺ) پێی ووتم :** (يا غلام سم الله وكل بيمينك وكل مما يليك) . فما زالت تلك طعمتي بعد)[١٦]**واتە/ئەی منداڵ لە کاتی خواردندا ناوی خوا بهێنەوبەدەستی ڕاست بخۆ وە لەبەردەمی خۆشتەوە بخۆ ، جا عمر بن ابی سلمه (خوالێی ڕازی بێت) دەفەرموێت : لەدوای ئەو ئامۆژگاریەوە ئیتر خواردنی من بەو شێوەیە بوو .**

٤-لە دەورو بەری قاپەکەوە بخۆ نەک لە ناوەڕاستەوە .

واتە هەرکات مرۆڤ ویستی لە قاپێکدا خواردن بخوات ئەوە با لە لێواری قاپەکەوە بخوات نەك لە ناوەڕاستیەوە ، چونکە لە کاتی خواردندا بەرەکەت دادەبەزێت وەتۆش نازانی ئەو بەرەکەتە کەوتۆتە کوێی قاپەکەوە جگە لەوە نەبێت کە پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت:- (إذا وضع الطعام فخذوا من حافته و ذروا وسطه فإن البركة تنزل في وسطه)[١٧]**واتا:-بەرەکەت بەسەر ناوەڕاستی خواردندا دادەبەزێت ، بۆیە لە پێشدا لە لێواری قاپەکەوە و لە بەردەستی خۆتەوە بخۆ . (تا ئەو خواردنە هەر لەزیاد بووندا بێت بۆ ئەوەی کە تێربخۆیت ،بەڵام تۆ کە لە ناوەڕاستەوە دەستت پێکرد ئەوە چاوەڕوانی ئەو بەرەکەتەمەکە) والله اعلم .**

٥- هەڵگرتنەوەی ئەو تیکەیەی کە لە دەست دەکەوێتە خوارەوە:-

موسوڵمانی بەڕێز ....مەبەست لەم ناونیشانەی سەرەوە ئەوەیە کە مرۆڤ هێند وریابێت تەنانەت لەکاتی کەوتنەخوارەوەی ئەو تیکەیەشدا مەجال بۆ دوژمنەکەی نەکاتەوە تاکو پاش ماوەی خواردنەکەت بخوات ،وەبشزانە شەیتان لە هەل دەگەڕێت بۆیە ئاگادارو وشیاربەو مەهێڵە سوودت لێ ببینێ وەك ئەوەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت :- (إذا سقطت لقمة أحدكم فليمط عنها الأذى وليأكلها ولا يدعها للشيطان)[١٨] **واتە / ئەگەر تیکەی یەکێکتان لە دەستی کەوتە خوارەوە ئەوە با پاکی بکاتەوەو بیخوات وەنەیهێڵێت بۆ شەیتان ، چونکە شەیتان ئامادەیە بۆ خواردنی .**

٦- دەربڕینی سوپاس گوزاری بۆ خوای گەورە :-

دەربڕینی سوپاس گوزاری بۆ خوای گەورەو میهرەبان بەهەر شێوەیەك لەو شێوازانەی کە لە فەرموودەدا هاتووە دەربارەی ووتنی لە دوای خواردن و خواردنەوەوە کارێکی چاکەو پاداشت دراوە ،هەروەها دەشبێتە هۆی پێ ناخۆش بوونی شەیتان و دڵ تەنگ بوونی جا لەوانە: (الحمد لله الذي أطعم و سقى و سوغه و جعل له مخرجا)[١٩]

---

(١٥) **بروانە:** صحيح جامع (٧١٦٣)

(١٦) رواه البخاري (٥٣٧٦).

(١٧)**بروانە:** صحيح جامع (٨٢٩)

(١٨) رواه مسلم (٢٠٣٤)

(١٩) **بروانە:** صحيح الجامع (٤٦٨١)

واتە:- سوپاس بۆ ئەو خوایەی کە خواردنی پێ داین و تێر ئاویشی کردین وەهەروەها چوونە خوارەوەی ئەو خواردنەشی بۆئاسان کردوین تا لە گەرووەوە بە دەرەچەی تایبەتی بچێتە خوارەوە . وە لە فەرموودەیەکی تردا **هاتووە کە دەفەرموێت:-** (الحمد لله الذي أطعمني هذا ورزقنيه من غير حول مني ولا قوة غفر له ما تقدم من ذنبه)[٢٠]

واتا:- سوپاس بۆ ئەو خوایەی کە ئەم خواردنەی پێ دام و ڕزق و ڕۆزی زۆری دامێ بەبێ گۆڕان و توانای خۆم . ((هەر کەسێك ئەم فەرموودەیە بڵێتێ : ئەوە خوای گەورە لە تاوانەکانی پێشووی خۆش دەبێت))

چوارەم :- زۆرخوێندنی قورئانی پیرۆز لەناو ماڵدا :-

قورئانی پیرۆز ڕووناك كەرەوەیە بۆ ماڵەکان پرژاندنی بۆنی خۆش و بە خشینی پلەی بەرزی ئیمانە ، وە هۆکاری نزیك بوونەوەی مەلائیکەکانە جوانترین و قەشەنگ ترین دیاری خوای میهرەبانە ، وە قورئانی پیرۆزیش دابەزیوەتە سەر زەوی بۆ کرداپێکردن و ڕێنومۆینی کەری یشە بۆ (مرۆۋ وجن)، کەواتە جگە لەوەی قورئانی پیرۆز دەستوری ژیانەو ڕوون کردنەوەی کۆسپ و تەگەرەکانی ژیانی دونیایە ،خوێندنەوەو لێوورد بوونەوەی هۆکارێکی گرنگیشە بۆ بە دەست هێنانی خۆشبە ختی و وەر گرتنی پاداشتی خوایی لە ڕۆژی دوایدا .هەروەها ئەو قورئانەش چاکترین و گەورەترین قەڵایەکە کە مرۆۋ بتوانێت خۆی پێ بپارێزێت لە شەیتان ،وە پێچەوانەکەشی ئەوەیە کە هەرکەس پشتی تێکردو وازی لێهێنا ئەوە دوا ئەنجامێکی کوێرەوەری چاوەڕوانیەتی .خوای گەورەش دەفەرموێ :- ﴿ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكاً وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى ﴾ [طه : ١٢٤]واتە:- **هەرکەسێك پشت بکاتە ئەم قورئانەو** ڕوو وەرگێڕێت لە یادی خوا ، ئەوە ژیانێکی تەنگ و چەڵەمەو نائارامیەك ڕووی تێ دەکات وە لە ڕۆژی دوایشدا بە کوێری حەشر دەکرێت.هەروەها خوای گەورە لە ئایەتێکی تردا دەفەرموێ:- ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ﴾ [السجدة : ٢٢] واتە:- کێ لەو کەسە ستەم کارترە کە نیشانەو بەڵگەی خوای گەورەی یاد بخرێتەوەو ، بەڵام ئەو پشتی تێ بکات . کەواتە (پەنا بە خوای گەورە) لە کەسانێ پشتیان کردۆتە قورئان و وازیان لێ هێناوە ، بێگومان خوای گەورەو میهرەبان چەندین پلە ئەوانە بەرز دەکاتەوە کە بڕوادارن ،وە ئەوانەش کە خاوەن زانیارین بە قورئانی پیرۆز.خوێندنی قورئانی پیرۆز بەتایبەتی لە ناو ماڵدا دەبێتە هۆی خۆشگوزەرانی و گەورەترین یادو پەرستنیشە پارێزراوت دەکات لە شەیتان ، چونکە بێ گومان ووتەی خوای گەورەیە وەهەرکاتیش شەیتان گوێبیستی ئەو ووتانەبێت خۆی پێناگیرێت و دەڕوات ئەو شوێنە بەجێ دەهێڵێت ،ئەمە جگە لەوانەش قورئانی پیرۆز تکا کارە بۆ هاوەڵەکەی لە ڕۆژی دوایدا وەك پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت (اقرءوا القرآن فإنه يأتي يوم القيامة شفيعا لأصحابه)[٢١] واتە- قورئان بخوێنن ،چونکە قورئان خوێندن لە ڕۆژی دوایدا دێت و تکا دەکات بۆ هاوەڵەکەی(خوێنەری) دەی ئیتر چ پلەیەکە کەسێك قورئانی پیرۆز تکای بۆ بکات و بیەوێت لەو ڕۆژە نەهامەتیە ڕزگاری بکات. بەڕاستی گەورە ترین بەخششە کە خوای بەرزو بە توانا دەیداتە مرۆۋ و دەیەوێت لە دواڕۆژیشدا ڕزگاری بکات . کەواتە سەرفرازی بۆ کەسێك کە هەمیشە لە هەوڵی ئاوەدان کردنەوەی ماڵەکەیەتی ،ئەگەرچی بە خوێندنی یەك پیت بێت وەك لە فەرمودەدا هاتووە کە خێری ٣٠ چاکەی هەیە ، ئەی برای

---

(٢٠) رواه الترمذي (٢٧٥١) وابن ماجة (٣٢٨٥) وصححه الشيخ الالباني.

(٢١) رواه مسلم (١٨٧١) **بروانە**: صحيح الجامع (١١٦٥).

خوشکی بەڕێزم ....بیهێنە پێش چاوی خۆت و ئەوە تۆ کەسێکی لەوانەی لە ڕۆژی دوایدا بانگت لێ دەکرێت و بەتەنهاش دەچیتە بەردەم خوای میهرەبان و ئەویش لێت دەپرسێت و پێت دەفەرموێت : ئادەی من پەرتوکێکم بۆ ڕەوانە کردبوویت چیت پێکرد و چۆن پێی ئاشنا بوویت ؟؟ ، وەبشزانە ئەو دڵ و دەروونەی هیچ بەشێك لە قورئانی پیرۆزی تیدانیە ئەوە وێرانەیەو بۆ ڕووخان باشە ، بەڕاستی پێشینە چاکەکانمان (ڕەحمەتی خوایان لێبێ) زۆر باش لەم قورئانە گەیشتبوون و دەشیان زانی کار پێکردن و لێ ووردبوونەوەی چەند خزمەتێکی گەورەیە و هەربەوەش ژیانی خۆیانیانی پێ ڕازاندبووەوە .بۆیە میوانداری چاکیان لێ دەکرد و دەرگای دڵیان خستبووە سەر پشت بۆ ئەو قورئانە بە پێزە ، (ئێمە لە کوێ و ئەوان لە کوێ) ئەوەتا حسين بن عمر العنقري (ڕەحمەتی خوای لێبێ) دەفەرموێت :- (کاتێك عبدالله کوڕی ئیدریس ڕەحمەتی خوای لێبێت لە سەرەمەرگدا بوو کاتی گیاندانی کچەکەی هاتە لای و دەستی کرد بە گریان ،عبدالله ش فەرمووی : ئەی کچی خۆم مەگری کاتی گریانت نیە ، بۆچی دەگری سوێند بە خوا ئا لەم ماڵەدا چوار هەزار جار قورئانم خەتم کردووە .هەروەها ئیبن وسیرین (ڕەحمەتی خوای لێبێت) دەفەرموێت :- (قالت امرات عثمان بن عفان (رضي الله عنه) حين قتل عثمان ،قتلتموه ،وانه ليحى الليل كله بالقران)[٢٢] واتا :- کاتێك ئاژاوەگێڕان بە ناڕەوا ئیمامی عوسمانیان شەهید کرد (خوا لێی ڕازی بێ)خێزانەکەی ووتی : ئەوە چۆن دەستتان چووە خوێنی عوسمان لە کاتێکدا هەموو شەوانێکی بە خوێندنەوەی قورئان زیندوودەکردەوە .

ئیمامی ئەحمەد (ڕەحمەتی خوای لێبێت) لە بریدەوە دەگێڕێتەوە و ئەویش لە پێغەمبەری خواوە (ﷺ) کە فەرمویەتی: (لە ڕۆژی دوایدا کاتێك گۆڕەکان شەق دەبن و خەڵکی دێنە دەرەوە ، جا لەو کاتەدا قورئان دێت و دەگات بە هاوەڵەکەی (خوێنەرەکە) و پێی دەڵێ من دەناسی ؟ ئەویش دەڵێ : ناتناسم ، قورئانیش دەڵێت : من ئەو قورئانەم کە لە گەرمای نیوەڕۆدا تینوم دەکردی و شەوانیش بێدارم دەکردی ،وە هەموو بازرگانێك ئەمڕۆ بە دوای بازرگانەکەوەیەتی ، تۆش ئەمرۆ بەدوای هەموو بازرگانیەکەوەیت .ئینجا موڵك دەدرێتە دەستی ڕاستی و نەمری دەدرێتە دەستی چەپی ،وەتاجێکی زێڕنیش دەخرێتە سەر سەری و ،وەدوو خشڵ و پۆشاکێکی جوان دەکرێتە بەر (دایك و باوکی) کە بە هەموو خەڵکی دونیا شتێکی وایان لە دەست نایات ، ئینجا ئەو دایك و باوکە دەڵێن: ئەمە چی یە ؟ئەی ئەم پۆشاکەمان بۆچی لە بەر کرا ؟ پێشیان دەوترێت : ئەوە بە هۆی ئەوەوەبوو کە منداڵەکەتان قورئان خوێن بووە ، پاشان بە قورئان خوێنەکە دەوترێت : - بخوێنەرەوەو سەر کەوە بە پلەو ژوورەکانی بە هەشتدا ، بەردەوام ئەویش قورئان دەخوێنێت وسەر دەکەوێت بە دەنگێکی خۆش تا دەگاتە دوا پلەی خۆی لە بە هەشت)[٢٣]

پێنجەم :- پاك کردنەوەی ماڵ لە دەنگی شەیتان (گۆرانی و مۆسیقا)

گۆرانی و مۆسیقا دوو هۆکاری زۆرگرنگن بۆ ڕیسواکردنی ئادە میزاد ،وە دوو هۆکاری ترن بۆ ئامادەبوونی شەیتان ، هەر لەم ڕێگەیەشەوە دەتوانن مرۆڤەکان لە خشتە بەرن و بیان خەنە نێو تاوان و سەرپێچیەکانەوە ، جا من لە

---

(٢٢) بروانە: صفة الصفوة (١/١٨٥).

(٢٣) رواه الامام احمد في مسنده (٥/٣٤٨-٣٥٢)

ئێوە دەپرسم توخوا لە چ شوێنێکدا و لە چ بەڵگەیەکی ڕاست و درووستدا بینراوە کە پێغەمبەری خوا (ﷺ) لە گەڵ ماڵ و منداڵیدا یاخود لە گەڵ هاوەڵە بە ڕێزەکانیدا (خوا لە هەموویان ڕازی بێت) کۆ بوونەتەوە لە سەر ئەوەی کە بێ فەرمانی خوای گەورە ئەنجام بدەن بەوەی دانیشتبێتن بۆ گوێ گرتن لە گۆرانی یاخود بیستەری مۆسقا کە هەمووی دوور لە دین و شتی پڕو پوچ و خراپە ، وە ووروژاندنی هەواو ئارەزووەکانە و هیچی تر ، بەڵکو هەمیشە بینراون لە فەرمان کردن بە چاکەو شتی باش و سوود مەندا ، وە بەردەوام کۆ بوونەتەوە لە سەر یادکرن و پەرستشی خوای گەورەو میهرەبان . لە ڕاستیدا دەمەوێت لەم ماوە کەمەدا ئەوە بە خوێنەری بەڕێز بڵێم ....کە گوێ گرتن لە گۆرانی و مۆسیقا دەبێتە هۆی لاواز بوونی باوەڕو خۆشحاڵ بوونی شەیتان ، دەی ئێستا تۆ لە خۆت بپرسە باشە بۆچی دوژمنانی خوا لە هەمووکات زیاتر ئەمرۆو لە سەردەمی ئێستادا ئەوەندە گرنگیان داوە بە و دوو هۆکارەوە کردویانەتە نان و ئاوی خەڵکی؟؟ یاخود کەی بێ باوەڕان و دوژمنانی خوا لە (جولەکەو شوێن کەوتوانی) ئەوەندە بە تەنگ نەوەی موسوڵمانەوە بوون تا ئاوا بەناوی هونەرو هونەرمەندان و تیپی مۆسیقاو ئاسوودەیی بۆ ڕوح و....هتد هەڵمان بخەڵەتێنن ئەگەر مەبە ستێکی گلاَو لە پشت ئەم فێڵ و تەڵەکەیەوە نەبێت ؟؟! ....ئەی براو خوشکی زۆر بەڕێز.........ئایا ئەزانی هەرکات دەنگی گۆرانی و مۆسیقا لە ماڵێکەوە بەرز بۆوە شەیتانەکان هەموویان بە کۆمەڵ بەرەو ئەو شوێنە هەنگاو هەڵدەگرن و ئەو جێگەیە دەکەن بە شوێنی ڕابواردن و جێ بە جێکردنی ئاوات و مەرازە بۆ گەنەکانیان ، کە زۆریش بە داخەوە مرۆڤیش لەم جۆرە کارەدا هاوکاریانەو یارمەتیان دەدات ، هەر بۆیە پێویستە ئەوە بزانرێت کە ئەمەش فێڵێکی ترە لە فێڵەکانی شەیتان کە ناکۆکیەکی وای خستە ناو موسوڵمانانەوە بە تایبەتی دەربارەی (گۆرانی و مۆسیقا) خوای گەورە دەفەرموێت :-﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُواً أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴾[لقمان : ٦] واتە:—خە ڵکانێك هەن کە ئارەزووی ووتەی بێسوود دەکەن وەك (گۆرانی و مۆسیقا)بۆ لادان لە ڕێگەی خوا وە دەیکەنە هۆی گاڵتە جاڕی ، ئەو کەسانە سزایەکی ئابڕوو کەریان بۆ هەیە .بۆیە زۆربەی زانایان (ڕەحمەتی خوایان لێبێت) کۆڕان لەسەر ئەوەی کە (**لهوالحديث**) واتە (گۆرانی و مۆسیقا)ئیمامی ابن عمر (خوالێ یان ڕازی بێ) دەفەرموێت :— (ئەم ئایەتە باسی حاڵی ئەو کەسانە دەکات کە سەرپێچی خوا دەکەن و هۆکار بە کار دەهێنن بۆ ڕێگرتن لە بلاَو بوونەوەی دینی خوا ، وە هەمیشەش خەریکی پشت هەڵکردنن لە ئاینی خوا و ڕوویان کردۆتە شتی پڕو پووچ و بەتاڵ وەك گوێ گرتن لە گۆرانی و مۆیسقا و شتی ناڕەوا زوڕناو ئامێرە ورووژێنەرەکان ، جگە لەوەی کە سێ جار سوێندی خوارد کە ئەو ئایەتە مەبەستی گۆرانیە ([٢٤]) . هەروەها ئیمامی ئیبن القيم(ڕەحمەتی خوای لێبێت) چەند ناوێکی هێناوە لە کتێبە بە نرخەکەیدا (اغاثة اللهفان) دەربارەی گوێ گرتن لە گۆرانی و مۆسیقا کە دەفەرموێت (اللهو ، اللغو ، الباطل ، الزور ، المكاء ، التصديه ، رقيه الزنا ، قران الشيطان ، منبيت النفاق فى القلب ، الصوت الاحمق ، الصوت الفاجر ، صوت الشيطان ، مزمور الشيطان ، السمود)[٢٥] خوای گەورە لە ئایەتێکی تردا دەفەرموێت :— ﴿ وَاسْتَفْزِزْ مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ﴾ لقمان /٦واتە:— ئەی شەیتان هەر کەسێك لەوانە کەتۆ دەتەوێت

(٢٤)تفسير ابن كثير (٣/٤٤٢)

(٢٥) **بڕوانە**: إغاثة اللهفان (١/٢٤٢).

هانیان بدەو ئەوەندەی کە توانات هەیە بە سەریاندا زاڵ بەو بە (دەنگ و گۆرانیە کانت) هاوار بکە بە سەریاندا .ئیمامی قورتوبی (ڕەحمەتی خوای لێبێت)دەفەرموێت :- (ئەم ئـــــــایەتە بە لگەیەکی تەواوە لەسەر ئەوەی کە شمشاڵ و هاوشێوەکانی لە ئامێرە مۆسیقیەکان

حەرامن [٢٦]) وە موجاهد (ڕەحمەتی خوای لێبێت) دەفەرموێت (بصوتك) واتە گۆرانی و شمشاڵ .([٢٧])

هەروەها خوای گەورە لە ئایەتێکی تردا دەفەرموێت :- ﴿ أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ﴾ [النجم :٥٩ – ٦٠]واتە:- ئایا ئێوە سەرتان سوڕ دەمێنێ لەو قورئانە و پێی پێ دەکەنن و ناگرین ، وە ئێوە گۆرانی دەڵێن . ئیمامی إبن الجوزی (ڕەحمەتی خوای لێبێت) دەفەرموێت :- ((ووشەی (انتم سامدون) واتە گۆرای دەڵێن بە زمانی یەمەنی کۆن)) ذاد الميسر ٨/ ٨٦ کەواتە بە لگە زۆرن لە بۆ حەرام بوونی کۆرانی و مۆسیقا لە قورئاندا ، وە ترسناك ترین هۆکاریانە کە شەیتان دەیگرێتە بەر بۆ فریودانی مرۆ ڤەکان ، وە هەر بەمەش بەندەکانی خوا گومڕا دەکات و ئەمەش لەو ڕووەوە کە (نوێژ) پەرستنێکی گەورەیە وخوای گەورەش سەرپەرشتی دەکات ، خاوەنەکەشی دەپارێزێت لە (**الفحشاء**) و (**المنكر**) بەلاّم گۆرانی و مۆسیقا فەرمان دەکەن بەم دوو کارە ، چونکە شەیتان سەرپەرشتی دەکات ....

پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت :- (صوتان ملعونان في الدنيا و الآخرة : مزمار عند نعمة و رنة عند مصيبة)[٢٨] دوو دەنگ نەفرەتیان لێ کراوە لە دونیاو دواڕۆژدا ئەوانیش : ئاوازو مۆسقا لە کاتی خۆشیدا وە دەربڕینی دڵتەنگی لە کاتی نەهامەتی و ناخۆشیدا .هەروەك ئیمامی أبو مالك الاشعری (خوالێی ڕازی بێت) دەفەرموێت :- پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویوتی (ليكونن من أمتي أقوام يستحلون الحر والحرير والخمر والمعازف)[٢٩] واتا:- لەناو ئەم ئوممەتەی مندا کۆمەڵێك کە پەیدا دەبن داوێن پیسی و پۆشاکی حەریرو مادەدەی بێ هۆشکەرو ئامێرە مۆسیقیەکان حەلاڵ دەکەن .واتا ئەم جۆرە کەسانە بەر هەڕشەی خوایی دەکەون ، چونکە خوّی لە بنەڕەتدا حەرامە بەلاّم ئەمان دێن حەلاّلی دەکەن .جا بەکام فەتوا ؟ ئەی بە کام بە لگە ؟ تەنها بە فێڵی شەیتان و بەس ...عبدالله ی کوڕی عەبباس (خوالێی ڕازی بێت) دەفەرموێت :-(الدف حرام والمعازف حرام والكوبة حرام والمزمار حرام)[٣٠]واتا:- دەف لێدان حەرامە ، وە مۆسیقا حەرامە ، وە تەپڵ حەرامە ، وە شمشاڵیش حەرامە .عبدالله ی کوڕی مەسعود (خوالێی ڕازی بێت) دەفەرموێت :- (الغناء ينبت النفاق في القلب)[٣١] واتا:- گۆرانی دووڕوویی لە ناو دلّدا دەڕوێنێت .پرسیار کرا لە ئیمامی مالك (ڕەحمەتی خوای لێبێت) دەربارەی گۆرانی و مۆسیقا ؟ ئەویش فەرمووی : (إنما يفعله عندنا الفساق)[٣٢]واتا :- ئەوە لای ئێمە تەنها لە سنوور دەرچووەکان دەیکەن .ئیمامی إبن تیمیه (ڕەحمەتی خوای

---

(٢٦) **بروانە:** تفسير القرطبي (١٠/٢٩٠).

(٢٧) **بروانە:** مختصر ابن كثير (٢/٤٧٧)

(٢٨) **بروانە:** صحيح الجامع (٣٨٠١).

(٢٩) رواه البخاري (٥٥٩٠) **بروانە:** سلسلة الأحاديث الصحيحة (٩١).

(٣٠) أخرجه البيهقي (٢٠٧٨٩) **بروانە:** تحريم الات الطرب (١/١٠).

(٣١) **بروانە:** بەرتوکی مدارج السالكين(١/٤٨٧).

(٣٢) تلبيس إبليس (٢٦١).

لێبێت) دەفەرموێت :- (گەورەترین حاڵەت بۆ بە هێز کردنی شەیتان ، کاتی گوێ گرتنە لە گۆرانی و مۆسیقا وە خولیابوونە بەو کارەوە ، ئەمەش کاری هاوەڵ پەیدا کەرەکان بوو ، وە فەرمووی : هەرکەسێکیش ئەمە بکاتە دین و ڕێگەی بەرەو خوا چوون ئەوە گومڕاو گومڕا کەرە و بو ختان چی یە کە ئەمەش کۆ دەنگی موسوڵمانانە)[٣٣] .کەواتە:- ئێستا سەر پشك بە دوای ئەم بە **لگانە** خۆت بڕیار بدەو دڵنیاش بە لەدوای ڕاسی هیچی تر نیە ، تەنها گومڕایی نەبێت . بۆیە هەر لێرەوە تەوبە بکەو بەپێی توانات دەنگی شەیتان لەماڵەکەت کپ بکەو پێچەوانەکە ببیستە کە ئەویش قورئانی پیرۆزەو هەر بەوەش سەرفرازی دونیاو دواڕۆژ دبیت .

شەشەم :- پاك کردنەوەی ماڵ لە جەڕەس (زەنگوڵە):-

پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت :- (الجرس مزامير الشيطان)[٣٤] واتە:- زە نگوڵە مۆسیقای شەیتانە . بەندەی خوا هەرکات بەتەواوی تەسلیمی دینی خوا بوو ، وەشوێن بەرنامەو ڕێبازە پاکەکەی بوو ئەو کات لەسەری پێویستە زیاتر ئاگاداربێت و شەیتان لغاوی نەکات ، چونکە ئەوە تاکە ئاوات و ئامانجی دوژمنە سەرسەختەکەیە ، کەواتە هۆکارێکی تر لەوانە هەبوونی زەنگوڵەیە لە ماڵدا جا ئەوەش بۆ جوانی بێت وەك ئافرەتانی پێشوو دەیانکردە قاچیان یان دەستیان و دەنگی دەهات یاخود بۆ کردنە ملی حەیوانات بێت دوور لە ڕووتان . ئەمەش دەبێتە هۆی نزیك بوونەوەو ئامادەبوونی شەیتان و دوورکەوتنەوەو ڕۆیشتنی مەلائیکەت وەك لە فەرموودەیەکدا هاتووە پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت :-(لا تصحب الملائكة رفقة فيها كلب ولا جرس)[٣٥]

واتا:- مەلائیکەی خوا هاوەڵی کەسێك ناکات کە لە نێانیاندا سەگ و جەڕەس (زەنگوڵە) هەبێت ، جا بەڕێزەکەم دەی ئیتر چی لەوە هەڕشەترە کەسێك پێی بوترێت مەلائیکەی خوا هاوەڵی ناکات ، کەواتە بێگومان شەیتان هاوەڵیەتی ....هەربۆیە ئەوەتا جارێکیان کیژۆڵەیەك هاتە ژوورەوە بۆلای خاتوو عائیشەی دایکمان (خوا لێی ڕازی بێت) کە ئەو کیژۆڵەیە هەندێك خڵخاڵی پێوەبوو کە بێگومان دەنگی دەردەچوو ، جا دایکمان فەرمووی : ئەو کیژۆڵەیە مەهێننە ژوورەوە ، مەگەر بەیەك شێوە ئەویش خڵخاڵەکانی لێ بکەنەوە ، ،هەروەها وەك تێبینیەکی گرنگ کە پێویستە موسوڵمانا ئاگاداربن ئەم فەرموودەیە تەنها ئەو جۆرە زەنگوڵانە دەگرێتەوە وەك باسمان کرد ، بەڵام بە هیچ جۆرێك ئەو جەڕەسانەی ماڵان یا خود موبایل ناگرێتەوە کە بۆ ئاگادارکردنەوەن والله اعلم.......

حەوتەم :- پاك کردنەوەی ماڵ لە خاچ و هاوشێوەکانی :-

هەرلەو ڕۆژەوەی کە خوای گەورەو میهرەبان شەیتانی لە ڕەحمەتی خۆی دەرکرد ، شەیتانیش سوێندی خوارد کە بەندەکانی لە ڕێ لابدات و گومڕایان بکات ،بەڵام ئایا دەتوانێت ؟؟ بێگومان بەڵێ ،لە کاتێکدا تەنها ئەوانە نەبێت کە بەندەی دڵسۆزی خوان و بەس .خوای گەورە دەفەرمەوێت : شەیتان ووتی ﴿: قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ لَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ﴾[ص : ٨٣ : ٨٢] واتە :- سوێند بێت بە باڵا دەستی تۆ ئەی پەروەردگار دەبێت هەر

(٣٣) مجموع الفتاوى(٦٣٣/١١).
(٣٤) رواه مسلم (٥٥١٤).
(٣٥) رواه مسلم (٥٥١٢)

هەموويان وێڵ و سەرگەردان بكەم و ڕێگەيان لێ تێك بدەم ، جگە لە بە ندە چاك و دڵسۆزەكانت كە ناتوانم بە سەرياندا زاڵبم . خوای گەرەش وەڵامی دايەوەو فەرمووی:-﴿قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقَّ أَقُولُ * أَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنكَ وَمِمَّن تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ﴾[ص:٨٤ ٨٥]واتە:- لە ڕاستيدا ئەی شەيتان من ڕاستم و وە ڕاستيش دەڵێم و (بەڵێنی خۆشم دەهێنمە دی) بڕۆ مادام وايە دەبێت منيش دۆزەخ پڕبكەم لە تۆو هاوشێوەكان و شوێن كەوتوانی تۆ بە گشتی بە بێ جياوازی . واتە خوای گەورە لێرەوە شەيتانی بێ منەت كردووە لە وەی كە بيەوێت بەندەكانی خوا سەرشێواو بكات ، وە خوای گەورەش ئاگاداريەك ئاراستەی شەيتان و شوێن كەوتوانی بە گشتی دەكات و پێيان دەڵێت ئازاد بن بەڵام دوا ئەنجام و شوێنگەتان (دۆزەخ) ە .

دايكی بەڕێزمان خاتوو عائيشە (خواڵێی ڕازی بێ) دەفەرموێت :- (أن النبي (ﷺ)لم يكن يترك في بيته شيئا فيه تصاليب إلا نقضه)[٣٦]واتا:- پێغەمبەری خوا (ﷺ) هەرشتێك لە ماڵەوە بوايە كە لە شێوەی خاچ و هاوشێوەكانی بچوايە ئيلا وازی لێ نەدەهێناو لە ناوی دەبرد يان دەيسڕيەوە .بەڕاستی ئەمەش ئەو پەڕی وەفاداريە بۆ برايەكی پێغەمبەری كە پێغەمبەرعيسیايە (ﷺ) بۆ پوچەڵ كردنەوەو بەدرۆ خستنەوەی ئەو بيرو بۆچوونە پڕوپووچ و هەڵبەستراوەی كە گوايە پێغەمبەر عيسی (ﷺ) لە خاچ دراوە . ئەمە جگە لەوەی كە ئەميش فێڵێكی ترە لە فێڵە سەرگرتووەكانی شەيتان! ! بۆ ڕازاندنەوەو خۆشەويست كردنی ئەودارەی كە بۆتە پەرستگەی شوێن كەوتوانی شەيتان . جا كەواتە فەرموو تۆش ئەی براو خوشكی بەڕێزم وەك وەفايەك بۆ ئەو پێغەمبەرەو(ﷺ) وە بۆ پشت شكاندنی شەيتانيش چاوێك بگێڕە بە ماڵەكەتدا بە جل و بەرگەكەتدا بە قاپ و قاچاغەكەی ماڵەكەتدا بەو پەردەو پۆشاك و نوێنانەی كە بەداخەوە دەبينرێت لە ماڵی موسوڵماندا ، بە نمونە ئەو فانيلەيەی كە بۆ مندالكەت كڕيوەو وێنەی ياری زانێكی پێوەيەو ئەو ياری زاناش لە سەر دڵی وێنەی خاچێك كراوە يان نوسينێك كەمانای ئەوە دەدات بەدەستەوە.....

هەشتەم :- پاك كردنەوەی ماڵ لە وێنە و هەيكەل :-

بوونی وێنە ياخود هەيكەل لە ماڵدا خۆی لە خۆيدا شتێكی بێزراوەو بەڵگەی حەرام بوونيشی هێند زۆرە كە لێرەدا ناتوانين لێوەی بدوێين ، بۆيە پێويستە لەسەر بەندەی خوای گەورە كە بەهەموو شێوەيەك خۆی لەو چوواندنە بە شەيتان بپارێزێت ، چونكە بە هەڵواسين بێت ياخود بە هێشتنەوەی لە ماڵدا دەبێتە هۆی خۆشحاڵ بوونی شەيتان و ڕێگر بێت لە هاتنی مەلائيكەت بۆناو ماڵ ، جا ئەگەر دەتەوێت خوای گەورە لە ڕيزی پياو چاكان و ئافرەتە چاكەكان هەژمارت بكات ئەوە پەيوەست بە بە جێ بەجێ كردنی فەرمانی خوای گەورەو زوو بگە بە كاروانی چاكان ، چونكە بەڕاستی ئەوانە پێشەنگی كاری چاكەو جوانی و دڵسۆزی بوون ،بۆيە دەبێت ئەوەش بزانی كە گرتنی ئەو جۆرە وێنانەو هەڵواسينی لە ماڵدا پەيوەندی بە بيروباوەڕی بەندەوە هەيەو بەشێكە لە يەكتا پەرستی ،چونكە ئەو كەسەی وێنەكە دەگرێت يان دروستی دەكات تەواو خۆی چوواندووە بە خوای گەورەو دروستكار. خاتوو عائيشەی دايكی باوەڕداران (خواڵێی ڕازی بێت) دەفەرموێت :- (أنها اشترت نمرقة فيها تصاوير فلما رآها رسول الله صلى الله

(٣٦) رواه البخاري (٥٩٥٢).

عليه وسلم قام على الباب فلم يدخله فعرفت في وجهه الكراهية فقلت يا رسول الله أتوب إلى الله وإلى رسوله صلى الله عليه وسلم ماذا أذنبت ؟ . فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم (ما بال هذه النمرقة) . قلت اشتريتها لك لتقعد عليها وتوسدها فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم (إن أصحاب هذه الصور يوم القيامة يعذبون فيقال لهم أحيو ما خلقتم) . وقال (إن البيت الذي فيه الصور لا تدخله الملائكة)[٣٧] **واتە:- سەرینێك یان پشتیەكم كڕی كە وێنەیەكی تێدابوو ، جا پێغەمبەری خوا(ﷺ) هات بۆ ماڵم و لە دەرگاكە ڕاوەستاو نەهاتە ژوورەوە ، منیش پێم زانی كە لە دەم و چاویدا ناخۆشحاڵیەك هەیە ، بۆیە ووتم :- ئەی پێغەمبەری خوا(ﷺ) تەوبە دەكەم و دەگەڕێمەوەبۆلای خوا پاشان بۆ لای پێغەمبەری خوا(ﷺ) ئایا تاوانێكم كردووە ؟ ئەویش فەرمووی ئەی عائیشە ئەم سەرینە چی یە ؟ منیش ووتم ئەوە كڕیومە بۆ ئەوەی تۆ هەركات هاتیت بۆ ماڵم پاڵی پێوە بدەی و پشووبدەی و ماندوویت دەچێت ،ئینجا پێغەمبەری خوا (ﷺ)فەرمووی : خاوەنی ئەم وێنەیە سزا دەدرێت و پێی دوترێت چۆن لە دونیادا دروسست دەكرد فەرموو ئێستاش ئاوا دروستی بكەو گیانیشی بخەرە بەر ، كە بێگومان ناتوانێت ،پاشان فەرمووی :ئەی عائیشە هەر ماڵێك وێنەی تێد بێت ئەوە مەلائیكەی خوا ناچێتە ئەو ماڵەوە .هەروەها (ابي طلحة)(خوا لێی ڕازی بێت) دەفەرموێت پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمویەتی** (لاتدخل الملائكة بيتا فيه كلب ولاصورة)[٣٨] **واتە:- مەلائیكەی خوا ناچنە ماڵێكەوە كە سەگ و وێنەی تێدابێت . بەڕاستی گرتنی وێنەو دروستكردنی هەیكەل و شێوەدارەكان لەسەردەمی ئەمڕۆماندا بۆتە نەهامەتیەكی گەورەو بەڵایەكی كۆتایی نەهاتوو ،كەواتە پێویستەلێرەوە سەرنجی بەڕێزت بۆ ئەوە ڕابكێشین كە بەهەموو شێوەیەك خۆت و ماڵو منداڵت بپارێزیت لە و شەیتانە ئەویش بە نەهێشتن و لابردنی ئەو وێنەیەی كە لە ژوور سەرتەوە لە ماڵەكەتدا هەڵواستراوە یان ئەو هەیكەلانەی لە شێوەی مرۆڤ یان لە شێوەی گیاندارەاندا بۆ جوانی دروستكراوەو تۆش خستوتەتە ناومعرض پێشانگاكەتەوە . لە فەرموودەیەكی تردا هاتووە كە** (واعد رسول الله صلى الله عليه وسلم جبريل صلى الله عليه وسلم أن يأتيه فراث عليه حتى اشتد على رسول الله صلى الله عليه وسلم فخرج فلقيه جبريل صلى الله عليه وسلم فشكا إليه فقال إنا لا ندخل بيتا فيه كلب ولا صورة)[٣٩] **واتە:- جبریل (سەلامی خوای لەسەربێت) پەیمانی دابوو بە پێغەمبەری خوا (ﷺ) كە سەردانی بكات و یەكتری ببینن ، بەڵام جبریل (سەلامی خوای لێبێت) دوا كەوت و نەهات ، لەو كتەشدا پێغەمبەری خوا (ﷺ) زۆری بۆ هات و توند بوو پاشان چووە دەرەوە و لە ڕێگاكەدا بە جبریل گەیشت ،جا پێغەمبەری خوا (ﷺ)شكاتی ئەو دوا كەوتنەی لاكرد . جبریلیش (سەلامی خوای لێبێت) فەرمووی :- ئێمە (مەلائیكەكان) ناچینە ماڵێكەوە كە سەگ و وێنەی تێدابێت . جا ئەمەش لەبەر ئەوە بوو كە هەیكەلێك لەسەر دەرگای ماڵی پێغەمبەری خوا(ﷺ) بوو ، هەروەها لە ژووریشەوە پەردەیەكیان هەبوو كە وێنەی پێوە بوو ، لە هەمان كاتیشدا لە ناو حەوشەكەدا سەگێك هەبوو . پاش ئەمە جبریل (سەلامی خوای لێبێت) فەرمانی كرد بە پێغەمبەری خوا (ﷺ) كە ئەو شتانە نەهێڵێت**

---

(٣٧) رواه البخاري (٥٩٥٧).

(٣٨) رواه البخاري (٥٩٤٩) ومسلم(٥٤٨١).

(٣٩) رواه ابن ماجة (٣٦١٤) وصححه الشيخ الالباني رحمه الله في صحيح الترغيب والترهيب(٣٠٥٩).

. بەلأم لە کۆتایدا دەتوانین بلێین کە وێنەی سرووشت (وەك کێشانی وێنەی شاخ و ئاوو دارو ڕۆژوو ....هتد بەمەرجێك گیان لەبەر نەبێت) . والله اعلم

نۆیەم : - پاك کردنەوەی ماڵ لە سەگ :-

ڕاگرتنی ئاژەڵێك لە ناو ماڵدا بە ناوی (سەگ) بەبێ هیچ بیانوویەك ئەو دەبێتە هۆی بەرپابوونی ڕق و کینەو ئاژاوەی نێوان کەسەکان ، جگە لەوەی کە هۆکاری سەرەکییە بۆ ئامادەبوونی شەیتان ،لەبەر ئەوەی مەلائیکەی خوا ڕوو ناکاتە ماڵێکەوە کە سەگی تێدابێت ، بەوەش دەبێتە جێ حەوانەوەی شەیتان ، پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت :- (من اقتنى كلبا إلا كلب ماشية أو كلب صيد نقص من عمله كل يوم قيراط)[٤٠]واتا:- هەر کەسێك بۆ هەرمەبەستێك سەگ ڕابگرێت ، جگە لە سەگێك کە بۆ پاسەوانیەو یان سەگێك کە بۆ ڕاوکردنە ، ئەوە هەموو ڕۆژێك بە ئەندازەی دوو کێوی ئوحود لە کردەوەکانی کەم دەکرێتەوە . ئەوە جگە لەوەی کە لە پێشوودا ئاماژەمان پێکرد بەو فەرموودەیەی کە دەبێتە هۆکاری نەچوونە ژوورەوەی مەلائیکە بۆ ئەو ماڵەهەروەها پێغەمبەری خوا ﷺدەفەرموێت :(عليكم بالأسود البهيم ذي النقطتين فإنه شيطان)[٤١] واتە / ئاگادارتان دەکەمەوە لە ئاژەڵە خاوەن دوو خاڵە ڕەشەکە .سەگ کەئەوزە شەیتانە .

دەیەم :- زیاد نوێژ کردنی سونەت لە ناو ماڵدا :-

برای بەڕێزم ....خوشکی سەنگین ....

نوێژی سوننەت یەکێکە لەو پەرستنانەی کەلەناو کارە چاکەکاندا پاداشتێکی زۆر بۆ ئەنجام دەرەکەی ئامادە کراوە ، وەدەشبێتە هۆی نزیك بوونەوەی بەندە لە خوای گەورەو میهرەبان ، واتا هەرکات نوێژی سوننەتت لە ماڵدا ئەنجام دا ئەوەمانای ئەو پەڕی بە تەنگەوەهاتن و دڵسۆزی و وەفاداریە بوچ ئەو پێغەمبەرەی (ﷺ) کە تۆ خۆت بە شوێن کەوتەی دەزانی و بێگومانیش هەر وایە ،وە دەشبێتە هۆکاری بەرزبوونەوەی پلەی بەندە لای خوای گەورە ئەمەجگە لەوەی کە ماڵەکەت ئاوەدان دەکاتەوەو لە چۆڵەوانی و بێدەنگی دەپارێزێت ، پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت :- (اجعلوا من صلاتكم في بيوتكم ولا تتخذوها قبورا، معناه صلوا فيها ولا تجعلوها كالقبور مهجورة من الصلاة والمراد به صلاة النافلة أي صلوا النوافل في بيوتكم)[٤٢]واتا:- با نوێژە سوننەتەکانتان لە ماڵەوەبێت ، وەماڵیش مەکەن بە گۆڕستان . لەبەر ئەوەی بێگومان گۆڕستان شوێنێکی بێ دەنگ و خامۆشەو چۆڵەوانیە هەرکاتیش نوێژ خوێندرا لە ماڵەوە ئەوە زیندووکردنەوەی ئەو ماڵەیەو هەروەك ئیمامی نەوەوی (ڕەحمەتی خوای لێبێت) دەفەرموێت :- (حث على النافلة في البيت لكونه أخفى وابعد من الرياء واصون من المحبطات)[٤٣]واتە:- ئەم فەرموودەیە ی سەرەوە هانمان دەدات تا زیاتر سوور بین لەسەر ئەنجام دانی نوێژە سوننەتەکان لەناو ماڵدا ،چونکە ئەو جۆرە کارە دوورە لە ڕیاو بەرچاوی وە پارێزراویش دەبیت لە کردەوەی پوچەڵ وەدەشبێتە

---

(٤٠) رواه البخاري (٥٤٨٢) ومسلم (٣٩٩٩).

(٤١) رواه مسلم (٣٩٩٦) **بروانە:** صحيح الجامع للشيخ الألباني (رحمه الله) (٤٠٥٧).

(٤٢) رواه البخاري (٤٣٢) ومسلم (١٨١٧).

(٤٣) شرح النووي على مسلم(٦/٦).

هۆی دابەزینی فەڕو بەرەکەت .هەروەها پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت:– (فصلوا أيها الناس في بيوتكم فإن أفضل الصلاة صلاة المرء في بيته إلا المكتوبة)[٤٤] **واتە:– ئەی خەڵکینە نوێژە سوننەتەکانتان بەرنەوە ماڵەوە و لەناو ماڵدا ئەنجامی بدەن ، چونکە بەڕاستی باشترین و خێرترین نوێژی مرۆڤ ئەو نوێژە سوننەتەیە کە لە ماڵدا دەکرێت جگە لە نوێژە فەرزەکان .**

یانزەیەم :- ووتەی چاك و زەردەخەنە :-

لە دیارترین ڕەوشتە بەرزو پیرۆزەکانی ئاینی پیرۆزی ئیسلام بایەخ دانە بە ووتەی چاك و ڕووخۆشی و نواندنی زەردەخەنە ،چونکە هۆکارە بۆ ڕاکێشانی سەرنجی بەرامبەرت وەدەشتوانی هەربەم کردارەت جوانترین و ڕازاوەترین خەندە پێشکەشی بەرامبەرەکەت بکەیت ، بەمە دەتوانی دوژمنایەتی خۆت بۆ شەیتان ڕابگەیەنیت و بەهیچ شێوەیەکیش هیچ کەسێك لە ترش و تاڵی و مرو مۆچی سوودی نەبینیوەو خەیری دەست نەکەوتووە ، خوای گەورەش دەفەرموێت :– ﴿ وَقُل لِّعِبَادِي يَقُولُواْ الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنزَغُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلإِنْسَانِ عَدُوّاً مُّبِيناً﴾ [الإسراء : ٥٣] **واتە:– ئەی پێغەمبەر (ﷺ) بەبەندەکانم ڕابگەیەنە و پێیان بڵێ :ووتەیەك بڵێن کە جوانترین و باشترین ووتە بێت ،چونکە شەیتان ناکۆکی و ئاژاوە و دووبەرەکی دەخاتە نێوانیانەوە .(بەهۆی ئەو گرژی و ووتە پڕوپووچانەوە)وە بە ڕاستی شەیتان دوژمنێکی ئاشکرایە بەرامبەر بە مرۆڤ یاخود پێغەمبەری خوا(ﷺ) دەفەرموێت:–** (اتقوا النار ولو بشق تمرة فمن لم يجد شق تمرة فبكلمة طيبة)[٤٥] **واتا:– خۆتان بپارێزن لە ئاگری بڵێسەداری دۆزەخ ، ئەگەرچی بە بەخشینی لە تە خورمایەکیش بێت نئەگەر هەرتوانی ئەوەشت نەبوو ئەوە بەووتەیەکی چاك و باش لە گەڵ بەرامبەرت بدوێ . بەڵێ بەڕاستی جوانتری بەرنامە بەرنامەی ئیسلامە ، چونکە بچوکترین شتی وەلانەناوەو هەمووی ڕاگەیاندووە ئەو پێغەمبەرەش (ﷺ) خەمخۆرو دڵسۆزی بونەوەر دەفەرموێت:–** (لا تحقرن من المعروف شيئا و لو أن تلقى أخاك بوجه طلق)[٤٦] **واتا:– بەسووك وئاسان وکەم تەماشای شتێك لە کردەوەکان مەکەن ، ئەگەرچی نواندنی بزە خەندەیەکیش بێت لەئاست بەرامبەرەکەتدا.بەڕاستی باشترین شوێن بۆ ڕازاندنەوەی بەم ووتەو بزەخەندەیە ماڵەکانە ، چونکە ماڵ شوێنی کۆ بوونەوەی خێزانەکانەو شەیتانیش دڵ تەنگ دەبێت بەو نواندنە ،بەردەوام لە هەولایە بۆ تێکدانی شیرازەی خێزانەکان . دەتۆش وریابە و مەهێڵە شەیتان لەو ڕێگایەوە فریوت بدات .**

دوانزەیەم :- پاك وخاوێن بە لە نێو ماڵدا .

دینی خوای گەورە هەمیشە فەرمانی کردووە کە موسوڵمانان پاك و خاوێن بن و شتی پاکیان خۆش بوێت ،بەتایبەتی تر لە کارو باری نێو ماڵدا ئەویش بەوەی کە ماڵ شوێنی حەوانەوەی مرۆڤەو پێویستیشە بە پاك و خاوێنی ڕابگیرێت ، بەتایبەتی کە ئەمە زیاتر کاری خوشکانی بەڕێزە کە دەتوانن لەم ڕێگەیەوە ئەوانیش بەرەنگاری شەیتان ببنەوەو خۆشحاڵی نەکەن بەوەی کە ماڵەکەیان بەپیسی بمێنێتەوە لە هەموو ڕووەیەکەوە ،

---

(٤٤) رواه البخاري (٧٣١) ومسلم (١٨٢٢).

(٤٥) رواه البخاري (٦٠٢٣) ومسلم (٢٣٤٦).

(٤٦) رواه مسلم (٦٦٣٣) **بڕوانە:** صحيح الجامع للشيخ الألباني (رحمه الله) (٧٢٤٥).

هەر بۆیە خوای گەورە دەفەرموێت:-﴿ يُنَزِّلُ عَلَيْكُم مِّن السَّمَاء مَاء لِّيُطَهِّرَكُم بِهِ وَيُذْهِبَ عَنكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ ﴾الانفال /١١واتە:- خوای گەورە لە ئاسمانەوە ئاوتان بۆ دائەبارێنێت بۆ ئەوەی کە خۆتانی پێ پاك بکەنەوە . وە ئەو پیسیەی شەیتانیشتان لە سەر بڕوات و نەمێنێت ، هەروەها پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت:-(طهروا هذه الأجساد طهركم الله فإنه ليس عبد يبيت طاهرا إلا بات معه ملك في شعاره لا ينقلب ساعة من الليل إلا قال: اللهم اغفر لعبدك فإنه بات طاهرا)[٤٧] واتە:- لاشەتان پاك ڕابگرن تاکو خوای گەورە پاکتان بکاتەوە ، چونکە هەربەندەیەك بەپاك و خاوێنی شەو بکاتەوە ئیلا مەلائیکەیەکی لە گەڵدا دەبێت و هیچ کاتێك لە شەو تێناپەڕێت ئەو مەلائیکەیە دەفەرموێت :- (خوایە لەم بەندەیەت خۆش ببە ، چونکە بە پاك و خاوێنی شەوی کردەوە) .

سیانزەیەم :- زیادە ڕەویی نەکردن لە کارو باری ناوماڵدا :-

زیادە ڕەوی کردن لە شتە دونیاییە کاندا بەتایبەتی تر لە کارو باری ناو ماڵدا یەکێکی ترە لە هۆکارەکانی ئامادە بوونی شەیتان ، چونکە ئەوەی کە وا لە مرۆۋ دەکات کە لە خۆی دەربچێت و بوغرابێت تەنها زیادە ڕەوی کردنە لە پێداویستی ناوماڵدا بە زیادە ، هەربۆیە شەیتان خۆشحاڵە بەم کەسانەو بگرە هانیشیان دەدا بۆچی ؟ چونکە خوای گەورە ئەو جۆرە کەسانەی بە برایانی شەیتان ناوبردووە .وەك دەفەرموێت :- ﴿ انَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُواْ إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُوراً ﴾[الإسراء : ٢٧]واتە:- بەڕاستی کەسانی زیادەڕەو دۆست و برای شەیتانەکانن ، بۆیە شەیتانیش لە بەرامبەر بەخششەکانی پەروەردگاردا هەمیشە بێ باوەڕو سپڵەیە . کەواتە وریاو ئاگاداربە ئەی ئەو کەسەی کە هەمیشە دەستت لە زیادەڕەوی و بەبادادانی پارە وماڵ و سەروەتدایە ،بزانەو ڕۆژێك دادێت لەو زیادەڕەوی کردنە لێت دەپرسرێتەوەو خۆشی و ڕابواردنی دونیاش ئەوە ناهێنێت کە وای بۆ دەکەیت ، بەڕاستی ئەمە سیفەتێکی زەم کراوە لای زۆربەی زانایان (ڕەحمەتی خوایان لێبێت) پێغەمبەری خوا (ﷺ)دەفەرموێت :- (فراش للرجل و فراش لامرأته و الثالث للضيف و الرابع للشيطان)[٤٨] واتە : جێگایەك بۆ پیاو ، جێگایەك بۆ ئافرەت ، جێگایەك بۆ میوان ، چوارەمیش بۆ شەیتان . واتە هەرکەسێك زیادەڕەوی بکات لەهەر شتێکدا کە بەشی شەیتانی تێدا بهێڵێتەوە ئەوە مانای وایە بەر ئەم فەرموودەیە دەکەوێت . ئەمە جگە لەوەی کە پێغەمبەری خوا (ﷺ) لە فەرموودەیەکی تردا دەفەرموێ : ((إن الله يرضى لكم ويكره لكم ثلاثا ... ويكره لكم قيل وقال وكثرة السؤال وإضاعة المال)[٤٩] واتا:- بەڕاستی خوای گەورە بە سێ شت لێتان ڕازیە ....وە سێ شتیش پێناخۆشە لەوانە : ووتی وتیان ، زۆرپرسیار کردن(لەشت کۆڵینەوە) ، وە بەفیڕۆدانی ماڵ . کەواتە ئێستا بزانە کە خوای گەورەو بەرز هەرشتێك کە پێی خۆش بێت و سوودی توی تیابێت لێتی ناگرێتەوە وەهەرشتێکیش کە زیانت پێ بگەیەنێ و ماڵ وێرانی دوا ڕۆژت بکات لێتی دەگرێتەوەو ناهێڵێ تووشی ببێت مەگەر بۆ خۆت و بەزۆر مل نەدەی . ئەمە جگەلەوەی کە خوای گەورە کەسانی (زیادە ڕەوی) خۆش ناوێت ، جا پەنا بە خوای گەورە کەسێك هەڕەشەی خۆش نەویستنی خوای لێ بکرێت دەبێ بە نیازی چی بژیت لەم دونیایەد ؟؟ ....

---

(٤٧) **بروانە**: صحيح الجامع للشيخ الألباني (رحمه الله) (٣٩٣٦).

(٤٨) رواه مسلم (٥٤١٩) **بروانە**: صحيح الجامع للشيخ الألباني رحمه الله (٤١٩٨).

(٤٩) رواه مسلم (٤٤٥٩) **بروانە**: صحيح الجامع للشيخ الألباني رحمه الله (١٨٩٥).

چواردەیەم :- بەخشین و خێرکردن لەماڵدا :-

بەخشین وخێرکردن لەو ماڵەی کە خوای گەورە پێی بە خشیویت دەبێتە هۆی دابەزینی ڕەحمەتی خوا بۆ سەربەندە ، وە هۆکاری بەختەوەری و ئاسوودەیی مرۆڤیشە ، ئەمە بۆکەسێك کە لە پێناوی خوادا ببەخشێت و بەس لەبەر ئەوەی کەسی خێرکەر سەرەڕای ئەوەی لای خوای میهرەبان پاداشتی تایبەتی بۆ ئامادەکراوە لەناو خەڵکیشدا بە کەسێکی بەرزو بەڕێز و چاك ناو زەند دەکرێت ، کەبەڕاستی ئەوەیە ئەو ئیسلامەی کە هەمیشە لە خزمەتی تاکەکانی کۆمەڵدایەو بۆ هێنانەدی خۆشبەختی و گیانی هاوکاری دروستکردن هاتووە ، جائایا ماڵ بەبەخشین کەم دەکات ؟ نەخێر بێگومان ،چونکە هۆکارە بۆ بزەخەندە خستنە سەر لێوانی کەم دەستان و نەداران کە چاویان بڕیوەتە دەستی خوا پێداوان و خێرخوازان ، خوای گەورە دەفەرموێت:-﴿ مَّثَلُ الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِّئَةُ حَبَّةٍ وَاللّهُ يُضَاعِفُ لِمَن يَشَاءُ وَاللّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ [البقرة : ٢٦١] واتە:- وێنەی ئەو جۆرە کەسانەی کە ماڵ و سامانیان لەپێناوی خوادا دەبەخشن ، وەك وێنەی ئەو دەنکە تۆوە وایە کە ڕوابێت و پاشان حەوت گوڵی گرتبێ و وە لە هەر گوڵێکدا سەد دانەی تێدابێت وە خوای گەورە دەسەڵاتی هەیە کە لەمەش زیاتری بکات ،وەخوای گەورەش خۆی خاوەنی بەهرەی فراوانی ئاگادارە .هەربۆیە بەخشین لەو ماڵە دەبێتە هۆی دڵ تەنگ بوونی شەیتان و قسە شکاندنی ، چونکە شەیتان هەمیشە دەیەوێت تۆوی چروکی و دەست نوقاوی لە ناخی مرۆڤدا بڕوێنێت ، کە بە داخەوە ئەمڕۆ دەیبینین .پێغەمبەری خوا (ﷺ) هەمیشە بەتەنگ هەژاران ولی قەوماوانەوە بووە بەردەوام هانی موسوڵمانانی داوە کە گیانی برایەتی و هاوکاریان هەبێت ئەوەتا لە فەرموودەیەکدا دەفەرموێت :- ما من يوم يصبح العباد فيه إلا ملكان يترلان فيقول أحدهما اللهم أعط منفقا خلفا ويقول الآخر اللهم أعط ممسكا تلفا)[٥٠]واتە:- هەرکات ڕۆژ لەبەندەکانی خوا بووەوە دوو مەلائیکەی بەڕێزی خوا دادەبەزن ، یەکێکیان لە خوای گەورە دەپاڕێتەوەو دەفەرموێت : خوایە بۆ خاتری هەموو ناوە جوانەکانی خۆت هەرکەسێك لەپێناوی ڕەزامەندی تۆدا ماڵ و سامانی دەبەخشێت ئەوە شوێنەکەی بۆ پڕبکەیتەوە، وەئەوەی تریا دەپاڕێتەوە دەفەرموێت: خوایە بۆخاتری هەموناوەجوانەکانی خۆت ئەوەی لەپێناوی تۆدا ماڵ و سامانی نابەخشێت و ڕەزیل و چروکە ئەوە ماڵ و سامانەکەی لە ناو ببەیت و تووشی زەرەرو زیانی بکەیت .

پانزەیەم :- خۆنەچوواندن بە شەیتان لە (دانیشتن لە نێوان سێبەرو هەتاودا) وە لە (پەلە پەلە کردن) دا

بەڕاستی پێغەمبەری خوا (ﷺ) سەرمەشقی چاکەکاران ورزگار کەری مرۆڤەکان ،ڕێ نیشاندەرو چرا ڕۆشنکەرەوەی نێو کۆمەڵ و تاك ، خۆشەویستمان (ﷺ) سەروەری مرۆڤایەتی بەردەوام دەیەوێت مرۆڤەکان نەکەونە داوی شەیتانەوە نەبنە خۆراکی ئەو دوژمنە زۆر زانە ئاگاداری کردوینەتەوە لە وەش کە (نهى أن يجلس بين الضح و الظل و قال : مجلس الشيطان)[٥١]واتا:- پێغەمبەری خوا(ﷺ) قەدەغەی کردووە کە پیاو لە نێوان سێبەرو هەتاودا دابنیشێت ، چونکە ئەوە شوێنی دانیشتنی شەیتانە . بەڕاستی ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە موسوڵمان هەمیشە پێویستە کە پێچەوانەی شەیتان هەنگاو هەڵگرێت و شوێن ئەو بەرنامە ڕاست و پیرۆزەی ئیسلام بکەوێت . کەلەم

---

(٥٠) رواه البخاري (١٤٤٢) ومسلم (٢٣٣٣).

(٥١) بروانە: صحيح الجامع للشيخ الألباني رحمه الله (٦٨٢٣) وفي سلسة الأحاديث الصحيحة (٨٣٨).

فەرموودەیەی سەرەوەدا وادەردەکەوێت کە با دانیشتنت وانەبێت نیوەی لاشەت لە هەتاوو نیوەی ترت لە سێبەربێت . یان بەیەکجاری بچۆ بەر سێبەرەکە یان ئەوەتا بچۆ بەرهەتاوەکە (صدقت یا رسول الله ﷺ) .

هەروەها پێغەمبەری خوا (ﷺ) لەفەرمودەیەکی تردا دەفەرموێت (التأني من الله و العجلة من الشيطان)[٥٢]واتە:– دامەزراوی و لە سەرخۆیی لە خواوەیە ، بەڵام پەلە پەلە کردن لە شەیتانەوەیە . جا ئیتر بزانە هەرکات کارێکت هاتە پێش وریابەو پەلەی تیامەکە ، چونکە زوو پەشیمان دەبیتەوەو بەڵام دوایش سوودی نیە . هەربۆیە پێشەوای مرۆڤایەتی(ﷺ) ئامۆژگاری ئەشجەعی قیسی کرد و پێی فەرموو:(إن فيك لخصلتين يحبهما الله تعالى : الحلم و الأناة)[٥٣]واتە:– ئەی قەیس بەڕاستی تۆ دوو سیفەتت تێدایە کە خوای گەورە خۆشی دەوێت ئەویش: دانایی و لە سەرخۆیی یە .

شانزەیەم :- بەتەنها نەبوونی ئافرەت و پیاوی نامەحرەم .

یەکێکی تر لەو هۆکارانەی کە دوژمنی گەورە شەیتان دەیگرێتە بەر بۆ لە خشتە بردنی موسوڵمانان ، جوان کردن و ڕازاندنەوەی ئەو کارە حەرامە یە و بەردەوامیش هانی ئادەمیزاد دەدات تاکو بە شتێکی کەم بڕواننە ئەو کارەی کە دەبێتە مایەی فیتنەو درووست بوونی کاری بەد ڕەوشتی ، بۆیە ئەم بەتەنها پێکەوەبوونەی ئافرەت و پیاوی (نامەحرەم) لە شوێنێکداو کۆ بوونەوەیان سیفەتێکی شەیتانیەو کردەوەیەکی پڕبەپێستی خراپەکارانە ، وەئەوەی زیاتر لێرەدا مەبەستە باسی لێوە بکرێت تێکەڵاویە لە ناو ماڵدا و کە کردەوەیەکی سەردەمی نەفامی پێشووەو هەڕەشەی زۆر گەورەی لەسەرە ، هەروەك عامری کوڕی ڕەبیعە (خوالێی ڕازی بێت) دەفەرموێت:– پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمویەتی : (ألا لا يخلون رجل بامرأة إلا كان ثالثهما الشيطان)[٥٤]واتە /ئاگادار بن و نەکەن هیچ پیاوێك بەتەنها لە گەڵ ئافرەتێکدا بمێنێتەوە کە مەحرەمی خۆی لە گەڵدا نەبێت ، چونکە هەرکات ئافرەت و پیاوی نامەحرەم لە شوێنێکدا پێکەوە کۆ بوونەوە ئەوە شەیتان سێهەمیانە . جا پێویستە کە بزانرێت ئەمانە بۆ پیاو نامەحرەمن (پورزا ،ئامۆزا ، خاڵۆزا ، ئامۆژن ، خاڵۆژن ، براژن ، هاوپۆل ، هاوکار ، دراوسێ ، ....هتد) کە بۆ ئافرەتیش بە هەمان شێوەی پێچەوانە هەروایە . هەروەها پێغەمبەری خوا (ﷺ) لە فەرمودەیەکی تردا کە ئیمامی عەباس (خوالێی ڕازی بێت) دەگێڕێتەوە و دەفەرموێت : (لا يخلون رجل بامرأة إلا ومعها ذو محرم)[٥٥]واتە/ با هیچ پیاوێکی بێگانە لە گەڵ ئافرەتێکدا بەیەکەوە کۆ نەبێتەوە لە شوێنێکدائیلا مەگەر مەحرەمێکی خۆی لە گەڵدا بێت .ئامۆژگاری بێت بۆ خۆم پاشان بۆ تۆی خوێنەری بەڕێز تکایە خۆت بپارێزە لە تێکەڵاوی (بە پێی توانات) ، چونکە بەڕاستی لەم سەردەمەی پڕ لە فیتنەوفێڵ و تەڵەکەبازی شەیتانەدا زۆر ئاستەمە بتوانی بەسەر هەواو ئارەزووە کانتدا زاڵبیت ، لە کاتێکدا تۆ بەدەستی خۆت هەنگاو بنێی بەرەو ئەو زۆنگاوەو دەرچوون و ڕزگار بوونیشت لەداوی شەیتان ئەو کات زەحمەتە . بۆیە تا دەتوانی سنورە قەدەغە کراوەکانی خوای زانا مەشکێنە

---

(٥٢) **بروانە:** صحيح الجامع للشيخ الألباني رحمه الله (٣٠١١) وفي سلسة الأحاديث الصحيحة (١٧٩٥).

(٥٣) رواه مسلم (١١٧) **بروانە:** صحيح الجامع للشيخ الألباني رحمه الله (٢١١٦).

(٥٤) **بروانە:** صحيح الجامع للشيخ الألباني رحمه الله (٢٥٤٦).

(٥٥) رواه البخاري (١٨٦٢) مسلم (٣٢٥٧).

هەمیشه لە گوێ ڕایەڵیدابە ، ئەزانی بۆ ؟ لەبەرئەوەی هەموو تاوانەکانی تر هەر لە تێڕوانینێکی حەرامەوە تا دوا کاری خۆشەویست لای شەیتان (زینا) بە هۆی ئەو تێکەڵاوبوونەوەیە ، پاشان گفتو گۆو پاشان پێکەنین و دواتر باس کردنی ژیانی یەکترو تاوای لێ دێت جۆری نان خواردن و خەوتنی سەر جێگەش بۆ یەکتری باس دەکەن .... جا ئیتر نازانم چۆن کەسێك کە بڕوای بە خوای گەورەو ڕۆژی دوایی هەیە ئارەزووی ئەنجام دانی ئەم کارەی دەکات . لە کاتێکدا شەیتان بە ناو خوێن و دەمارەکانی مرۆڤدا هاتوو چۆ دەکات ، پیچغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت : (إن الشيطان يجري من ابن آدم مجرى الدم)[٥٦] واتە/ بەڕاستی شەیتان لە ڕێگەی خوێن و دەمارەکانەوە دەچێتە ناو لەشی یەکێکتانەوە وهاتوو چۆ دەکات و کاری خراپی پێ ئەنجام دەدات . کەواتە ئێستا ئەگەر دەتەوێت ماڵەکەت پارێزراو بێت لە شەیتان و ناتەوێت ئەو دوژمنە سەرسەختە ببێتە سێهەمتان ، ئەوە هەرگیز ڕێگە مەدە بە ڕەگەزی بەرامبەر کە بەتەنها بێتە ماڵت یان پێکەوە کۆ ببنەوە ، دەی باش بزانە ((هەر دەنکە شقارتەیەکی بچوکە خانوویەك دەسوتێنێ)).

حەڤدەیەم :-پاك کردنەوەی ماڵ لە (شیرك)وەك نوشتەو میروو پەت هەڵواسین و ناڵی گوێ درێژ....

هاوبەش بڕیاردان بۆ خوای گەورە یەکێکی ترە لە کردەوە خۆشەویستەکان لای ئیبلیس ، چونکە کەسی هاوبەش بڕیاردەر بۆ پەوەردگار کەسێکی تر دەکاتە خوا و دەیپەرستێ جا ئەو کەسە مرۆڤ بێت وەك بەناو شێخێك یان پیاوچاکێکی پێشوو یاخود بێ گیانێك بێت وەك دار بەردو مانگ و ئەستێرەو خۆر یاخود جنۆکەیەك یان نوشتەیەك یان هەرشتێکی تر کە ئەمانە هەموویان دەچنە ڕیزی هاوبەش دانان بۆ خوای گەورەوە ، هەر بۆیە خوای گەرورە دەفەرموێت : ﴿إنَّ اللَّهَ لاَ يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَى إِثْماً عَظِيماً﴾ [النساء : ٤٨] واتە/ خوای گەورە لە گوناهێك خۆش نابێت کە بریتی بێت لە هاوەڵ بۆ دانانی ، بەلام بە پێی ویستی خۆی لە هەر جۆرە گوناهێکی تر خۆش دەبێت جگە لە هاوەڵ دانان بۆی ، وە هەرکەسێك هاوەڵ بۆ خوا دابنێ ئەوە تاوان و بوهتان و درۆیەکی گەورەی کردووە ، هەروەها عبداللەی کوڕی مەسعود (خوالێی ڕازی بێت) دەفەرموێت : پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمویەتی : (من مات وهو يدعو من دون الله ندا دخل النار)[٥٧] واتە/ هەر کەسێك مردبێ و لە کاتێکدا هاوەڵی بۆ خوا بڕیار دابێت غەیری خوای دەپەرست ئەوە دەچێتە ناو ئاگرەوە.واتە هەرشتیك کە ببێتە مایەی هاوبەش بڕیاردان بۆ ألله لە ماڵەکاندا درووست نیە و پێویستە لە سەر سەرپەرشتیاری ئەو ماڵە یاخود کەسێك کە خاوەن باوەڕی ڕاستە ئەو شتانە لابەرێت و نەیهێڵێت جا ئەوە (نوشتەبێت یان میروو بۆ چاوەزار یان ناڵی گوێ درێژ دوور لە ڕوتان یان پەڕۆ یان ....) چونکە پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت : – (إن الرقى والتمائم والتولة شرك)[٥٨] واتە / بەڕاستی نوشتەو هەڵواسینی میروو پەت و خۆشەویست کردنی نێوان ژن وپیاو هاوەڵ دانانە بۆخوا .یان لە فەرمودەیەکی تردا دەفەرموێت:-(من علق تميمة فقد أشرك)[٥٩] واتە /

(٥٦) رواه البخاري (٦٢١٩) **بروانه**: صحيح الجامع للشيخ الألباني رحمه الله (١٦٥٨).

(٥٧) رواه البخاري (٦٦٨٣).

(٥٨) **بروانه**: صحيح الجامع للشيخ الألباني رحمه الله (١٦٣٢) وفي سلسة الأحاديث الصحيحة (٣٣١).

(٥٩) **بروانه**: صحيح الجامع للشيخ الألباني رحمه الله (٦٣٩٤) وفي سلسة الأحاديث الصحيحة (٤٩٢).

هەرکەسێك شتێك هەڵبواستێت ئەوە بەڕاستی هاوەڵی بۆ خوا بڕیار داوە . جا ئەی خوشك و برای ئازیز........ توخوا من بە ئێوە دەڵێم ئایا ئەو نوشتە (چوار گۆشەو سێ گۆشانەی) کە هەندێك لە پارە پەیدا کەران بە ناوی دینەوە بۆ خەڵکی دەکەن کامەی ڕاستە لە کاتێکدا ئەگەر هەر ئەو نوشتەیە ببەیتەوە بۆ ئەوە نازانێت بیخوێنێتەوە کە چی تێدا نوسیوە ، جگە لەوانەی کە هەندێکیان هاوار بۆ غەیری خوا دەکەن وەك (یا محمد یا عەلی یا عومەر یا غەوس یا شێخ فلانی فلانە شوێن ، یان چەند چوارگۆشەیەك دەکرێت یان کە وێنەی دوو شاخی ئاژەڵی تێدا دەکێشێت جا نازانم مەبەستی دوو شاخی شەیتانە یان ئەو دوو شاخەی ئاژەڵەی کە وەك بەرتیل بۆی دەبەن . بۆیە وەك تێبینیەك .....چارەسەر کردن بە قورئان و سوننەت دروستەوە هیچی تێدا نیە بە مەرجێك نوسین و خوێندنەکان (شتی هاوەڵ بڕیار دەری تێدا نەبێت بۆ خوا) جا ئەوە بە خوێندن بێت بەسەر نە خۆشەکەدا یاخود بە نوسین بێت بیخوێنێتەوە یاخود بخوێنێت بە سەر ئاودا بۆی یان بە شێوەی گوێ بیست بوون لە کاسیەتی قورئان بە دەنگی قورئان خوێنە بە ڕێزەکان ، پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت :- (لا بأس بالرقى ما لم تكن شركا)[٦٠] واتە / هیچی تێدا نیە نوشتەیەك بۆ چارە سەرکرد ئەگەر ووشەی هاوەڵ بڕیار دانی بۆ خوا تێدا نەبێت .

هەژدەیەم :- پاك کردنەوەی ماڵ لە نەفرت کردن و جوێن دان :-

ئەویش بەوەی کە ئیبلیس تاکە کەس بوو کە خوای گەورە ووشەی نەفرەتی بەسەردا دابڕی ، هەربۆیە پێویستە خوشك و برای موسوڵمان بە هەموو شێوەیەك خۆی بپارێزێت لە ووتنی ئەم ووشەیەی کە دەبێتە هۆی خۆشحاڵ بوونی شەیتان ، یاخود ووشەیەکی تر کە بەسەر زاری موسوڵمانانداا دێت ئەویش جوێنە جا بەهەر شێوازێك بێت ئەمە درووست نیە : وەك خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ [الحجرات : ١١] واتە / ئەی ئەوانەی کە باوەڕتان هێناوە تانەو تەشەر و جوێن بەیەکتری مەدەن ،بەڕاستی ئەمە کارێکی خراپەو دەرچوونە لە فەرمانی خوا لە دوای ئەوەی کە باوەڕتان هێنابوو ، جا هەرکەسێك تەوبە لەم جۆرە کارانە نەکات و نەگەڕێتەوە ئەوە لە ڕیزی ستەم کارانە .یاخود پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت : (سباب المسلم فسوق وقتاله كفر)[٦١] واتە / جوێن دان بە موسوڵمان لە دین دەرچوونە ، وەشەڕکردنیش لە گەڵی بێ باوەڕیە . بەڕاستی نەنگی و شورەییە بۆ کەسانێ کە هەڵگری ئەم پەیامە پیرۆزە بن و خۆشیان بە شوێن کەوتەی ئەو رسول الله (ﷺ) بزانن پیشەیان جوێن دان بێت ، بەتایبەتی دایکان و خوشکانی بەڕێز لە گەڵ ڕێزی زۆرم بۆ یان کە تێیاندا هەیە منداڵەکەی یان براکەی یان خوشکە بچوکەکەی دەداتە بەر جوێن و هەندێك جار وشەی لەعنەت بەکار دێنێت ، نازانم ئەمە لە کوێی دیندا جێگای دەبێتەوە .وەبەڕاستی ئەم جۆرە کارانە پیشەی کەسی موسوڵمان نیە، بۆیە تا دەتوانی خۆتی لێ بپارێزە .

(٦٠) رواه مسلم(٢٢٠٠).

(٦١) رواه البخاري (٤٨) ومسلم (٢١٨).

نۆزدەیەم :- دوورکەوتنەوە لە خۆبەزل زانین و حەسودی :-

ئەم دوو سیفەتە هەردووکیان کردارێکی زەمکراوی شەیتانین و باشترین هۆکاریشن بۆ خۆشحاڵ بوونی شەیتان ، خۆبەزل زانین :خۆی لە خۆیدا نکوڵی کردنە لە حەق و ڕاستی و بە کەم تەماشا کردنی خەڵکیشە ن جا هەرکات مرۆڤ خۆی لیّ گۆڕاو لە خۆی بایی بوو ئەوە ئەوە دەبێتە شەیتانی دووەم و هەمیشەش خۆی لە خەڵکی بەبەرزتر دەزانێت و هەروەك ئەم سیفەتەش بوو وای لە شەیتان کرد کە لە ڕەحمەتی خوای گەورە دەربچێت و تا ڕۆژی دوایش هەر بەم شێوەیە بمێنێتەوە . خوای گەورەش دەفەرموێت :- ﴿لاَ تَمْشِ فِي الأَرْضِ مَرَحاً إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ الأَرْضَ وَلَن تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولاً﴾ [الإسراء : ٣٧] واتە/لەسەر زەویدا بە فیزو خۆبەزل زانینەوە مەڕۆ ، چونکە تۆ ناتوانیت زەوی کون بکەیت بەو ڕۆیشتنەت ، هەروەها ناشتوانی بالآت بگاتە هەورەکان .هەروەها پێغەمبەری خوا(ﷺ) دەفەرموێت : (بينما رجل يمشي في حلة تعجبه نفسه ،مرجل راسه ، يختال في مشيته ، إذ خسف الله به ، فهو يتجاجل في الارض الى يوم القيامة) رواه البخاري (٥٧٩٠) ومسلم (٢٠٨٨) واتە / لە کاتێکدا کە پیاوێك دەڕۆیشت بە سەر زەویدا بە پۆشاکێکی وا کە لە خۆی بایی بوو ، وە قژی داهێنا بوو ،وە لە ڕۆیشتندا فیزو لە خۆبایی بوونی تێدا بەدی دەکرا ، جا خوای گەورە بە ناخی زەویدا ڕۆی چوواند ،وە تا ئێستاش هەر بە زەویدا دەچێتە خوارەوەو تا ڕۆژی دوایی ئەوە حاڵی دەبێت .هەروەها سیفەتێکی تری شەیتانی ئەوەیە کە مرۆڤ حەسودبێت ، بەڕاستی ئەمەشیان نەخۆشیەکی زۆر گەورەیەو بلأوەلە ناو کۆمەلاچنی خەڵکدا وە هەرکەسێکیش ئەم جۆرە دەرد و نەخۆشیەی گرت ئەوە چارەسەرەکەی بە گران دەبێت، بۆیە هەر کەسێك کە حەسودی کردە بەرنامەی خۆی ئەوە بەردەوام لە هەوڵدایە بە لە کەدار کردن و ناشیرین کردنی بەرامبەرەکەی ، وەهەمیشە خەریکی ڕەخنە گرتن و بەکەم زانینی بەرامبەرەکەیەت ، بەڕاستی ئەمە پیشەیەکی زۆر خراپە خوای گەورەش دەفەرموێت :-﴿ أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللّهُ مِن فَضْلِهِ﴾ النساء /٥٤ واتە/ ئەوە حەسودی بە خەڵك دەبەن لە کاتێکدا کە خوای گەورە ئەو فەزل وچاکەیەی پیّ بە خشیوە .یاخود پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرموێت :- (ولا يجتمعان في قلب عبد الايمان والحسد) صحيح الجامع (٧٦٢٠/٢) واتە / بە هیچ شێوەیەك هەردوو سیفەتی (باوەڕ) و (حەسودی) لە دڵی بەندەیەکدا کۆ نابێتەوە.

بیستەم : باوێشکدان و گەڕانەوەی :-

باوێشك دان لە شەیتانەوەیە ، بۆیە مرۆڤ تاتوانی هەبێت نەهێڵێت یان بیگێڕێیتەوە بە دەست خستنە سە دەمی ، چونکە باوێشك دەبێتە هۆی گۆڕانی دەم و چاوو تەمبەڵبوونی مرۆڤ وە هۆکاریشە بۆچوونە ناو لاشەی ئادەمیزادەوەو لە ڕێگەی دەمەوە ، پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرموێت : (التثاؤب من الشيطان ،فإذا تثاءب احدكم فليرده ما استطاع ، فإن احدكم إذا قال : ها ، ضحك الشيطان) رواه البخاري (٣٢٨٩) وابو داود (٥٠٢٨) **واتە/** باوێشك دان لە شەیتانەوەیە تا دەتوانی مەهێڵەو بیگێڕەوە ، چونکە لەو کاتەدا شەیتان پێت پیّ دەکەنێت کە دەڵێی ها ....

ئەو سورت و ئایەت و ویردە تایبەتیانەی دەبنە هۆی
(دەرکردن و دوورکەوتنەوەی شەیتان)

یەکەم :- ووتنی أعوذ بالله من الشيطان الرجيم

ووتنی ئەمە خۆی لە خۆیدا یادێکی خوای گەورەیەو گەورەترین چەکیشە بۆ بەرەنگاربووونەوەی شەیتان و دەست کەوتنی پاداشتی خواییشە ، هەروەها هۆکارێکی زۆر گرنگە بۆ دوورکەوتنەوەی شەیتان خوای گەورە دەفەرموێت :-﴿ وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾[الأعراف : ٢٠٠]**واتە: هەرکات مرۆڤ وەسوەسەو** خەیاڵاتێکی خراپی شەیتانی بۆ درووست بوو ئەوە با یەکسەر پەنا بگرێت بە خوا لە شەیتانی نەفرەت لێکراو. کەواتە قورئانی پیرۆزو خوێندنەوەشی کە بە خوێندنی (أعوذ بالله من الشيطان الرجيم) دە ست پێدەکەیت ئەویش مانای بەتەنگەوەهاتنی تۆیە تا هەرلە سەرەتاوە سێ پاداشتت دەست بکەوێت : <u>یەکەمیان</u> ، ببێتە هۆی خۆپاراستن لەو شەیتانەی کە هەمیشە دەستی لە بینە قاقای مرۆڤدایەو هەرکات بیەوێت ڕاپێچی بکات بەرەو دۆزەخ . وە<u>دووەمیش</u> ، دەبێتە هۆی ئەوەی کە سوود لە خوێندنەوەی قورئانەکە وەربگریت و لەو کاتەدا شەیتان نەتوانێت بە شتی ئەملاو ئەولاوە بتخافڵێنێت .وە<u>سێیەمیش</u>، دەبێتە هۆی ئەوەی کە ئەو ئایەتەی دەیخوێنی لە ناو دڵ و دەروونتدا بمێنێتەوە پارێزراوبێت .هەربۆیە لە چەند کات و شوێنێکدا دروستە پەنا بگریت بە خوای گەورە لەوانە :-

١- لەکاتی هەست کردن بە درووست بوونی گومانێك کە بەرەو لەناوچوون و گومڕایی دەتبات وەك بیرکردنەوەلە خوای گەورەو میهرەبان .
٢- لە کاتی خوێندنەوەی قورئانی پیرۆزدا .
٣- لەکاتی چوونە سەرئاودا .
٤- لە کاتی چوونە ناو نوێژەوە .
٥- لەکاتی بیستنی دەنگی گوێ درێژو سەگدا .
٦- لەکاتی توڕەبووندا .
٧- لەکاتی چونە دەرەوەی منداڵ لە شەودا و پەناگرتنیان .

دووەم :-خوێندنەوەی قورئانی پیرۆز بە گشتی :-

پێغەمبەری خوا(ﷺ) دەفەرموێت : (الذي يقرا القران وهو ماهر به مع السفرة الكرام البررة ....)[٦٢]

واتە:- ئەوکەسەی کە قورئانی پیرۆز دەخوێنێت بە شێوەیەکی جوان و ڕەوان ، ئەوە لەگەڵ مەلائیکە پەیام گەیەنەرە بەرێزەکاندا یە .

سێ یەم :- خوێندنەوەی سورەتی الفاتحە :

أن ناسا من أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم كانوا في سفر فمروا بحي من أحياء العرب فاستضافوهم فلم يضيفوهم فقالوا لهم هل فيكم راق ؟ فإن سيد الحي لديغ أو مصاب فقال رجل منهم نعم فأتاه فرقاه بفاتحة الكتاب فبرأ الرجل فأعطي

---

(٦٢) رواه البخاري (٤٩٣٧)ومسلم (٧٩٨).

قطيعا من غنم فأبى أن يقبلها وقال حتى أذكر ذلك للنبي صلى الله عليه وسلم فأتى النبي صلى الله عليه وسلم فذكر ذلك له فقال يا رسول الله والله ما رقيت إلا بفاتحة الكتاب فتبسم وقال وما أدراك أنها رقية ؟ ثم قال خذوا منهم واضربوا لي بسهم معكم[٦٣] **واتە/هەندێك لە خەڵكی لە هاوەڵانی پێغەمبەری خوا ﷺ لە سە فەرێكدا بوون پاشان بە لای نشینگەیەكی هۆزی عەرەبدا تێپەڕین ،ویستیان ببنە میوان لەوێ ، بەڵام میوانداریان نەكردن ، لەو كاتەدا یەكێكیان ووتی : ئایا كەسێكتان تیا نیە چارەسەر كەربێت چونكە گەورەی شوێنەكە شتێك پێوەی دابوو یان پێكرابوو ،پاشان پیاوێك لە هاوەڵان ووتی : بەڵێ ،پاشان چوو (سورەتی الفاتحەی) بەسەردا خوێند و نەخۆشەكە چاك بووەوە و ئەوانیش وەك دیاریەك بەشە مەڕێكیان داپێی جا وەریان نەگرت و ووتیان تا پرس بە پێغەمبەری خوا ﷺ نەكەین وەری ناگرین ، ئەوە بوو چوونە لای پێغەمبەری خوا ﷺ باسەكەیان بۆ گێڕایەوە ووتی ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ وەڵاْیی لە سورەتی فاتحە زیاتر هیچی ترم نەخوێند ،پێغەمبەری خوا ﷺ بزە خەندە گرتی و فەرمووی :تۆ چۆن زانیتت ئەوە دەبێتە چارەسەر ؟ پاشان فەرمووی : برۆ بیبەو هەندێكیش بۆمن بهێنە .. یاخود أبی سعید (خوالێی ڕازی بێت) دەفەرموێت :– پێغەمبەری خوا (ﷺ)پێی فەرمووم :–**(ألا أعلمك أعظم سورة في القرآن قبل أن تخرج من المسجد) . فأخذ بيدي فلما أردنا أن نخرج قلت يا رسول الله إنك قلت (لأعلمنك أعظم سورة من القرآن) . قال ({ الحمد لله رب العالمين } . هي السبع المثاني والقرآن العظيم الذي أوتيته)[٦٤] **واتە:– ئایا فێرت نەكەم گەورەترین سورەتی قورئان پێش ئەوەی بچیتە دەرەوە لە مزگەوت ،دەستی گرتم و كاتێك كە دەمانەویست بچینە دەرەوە ،ووتم ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ تۆ ووتت ، گەورەترین سورەتی قورئانت فێر دەكەم ،پاشان فەرمووی (الحمد لله رب العالمین) كە ئەوە حەوت ئایەتە دووبارە بووەكەیە قورئانی پیرۆزەو كە هاتووە .**

چوارەم :– خوێندنی سورەتی البقرە :–

لەبەر ئەو فەرمودەیەی كە پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت :- (لا تجعلوا بيوتكم مقابر إن الشيطان ينفر من البيت الذي يقرأ فيه سورة البقرة)[٦٥] **واتە:– ماڵەكانتان مەكەن بە گۆڕستان ، چونكە شەیتان لەو ماڵەدا ڕادەكات كە سورەی البقرە ی تێدا دەخوێنرێت**

پێنجەم :–ئایەتی كورسی :-

ئیمامی ئەبو هورەیرە (خوای لێ ڕازی بێت) دەفەرموێت :– پێغەمبەری خوا (ﷺ) منی ڕاسپارد بۆ كۆكردنەوەی زەكاتی مانگی ڕەمەزان ،جا كەسێك هاتە لام و لە خواردنەكەی هەڵگرت و ویستی بیبات بەڵام منیش گرتم و ووتم بەرت نادەم و دەتبەم بۆ لای پێغەمبەری خوا (ﷺ) ئەویش ووتی : نا توخوا وازم لێبێنە ،چونكە من زۆر پێویستم بەم خواردنە هەیەو كەسێكی هەژارو دەست كورتم ،منیش ڕێگەم پێ داو ڕۆیشت ، كاتێك كە بەیانی بووەو چوومە خزمەتی پێغەمبەری خوا (ﷺ) ، پێغەمبەری خوا (ﷺ) پێی ووتم : ها ئەی ئەبا هورەیرە ئەوە چیت لە گیراوەكەی ئەمشەو كرد؟ ، منیش ووتم ئەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) ئەو ئاوای ووت و منیش بەرەڵام كرد ، ئیتر

(٦٣) رواه البخاري (٢٢٧٦) مسلم (٥٦٩٧).

(٦٤) رواه البخاري (٥٠٠٦)

(٦٥) رواه مسلم (١٨٢١) **بروانە**: صحيح الجامع للشيخ الألباني رحمه الله (٧٢٢٧).

پێغەمبەری خوا(ﷺ) فەرمووی : ئەو درۆ دەكات و ئەمشەویش دێتەوە بۆلات ، جا منیش وەك جاری پێشوو چاوەڕوانم دەكرد و كاتێكم زانی هاتەوە ، لە خواردنەكەی هەڵگرت و ویستی ئەمجاریش بڕوات ،بەلام ڕێم پێ نەداو پێم ووت : دەتبەم بۆلای پێغەمبەری خوا(ﷺ) ،زۆر پاڕایەوەو پێی ووتم بەس ئەوەم لەگەڵ مەكە و ئەمجار بەرم دەئێتر نایەمەوە تەواو ، منیش زۆر بەزەیم پێیدا هاتەوەو بەرەڵام كرد و ڕۆیشت ، جا كە بەیانی چوومەوە خزمەتی پێغەمبەری خوا (ﷺ) بەهەمان شێوە پێی ووتم ها ئەی ئەبا هورەیرە ئەوە چیت لە گیراوەكەی ئەمشەو كرد ؟ منیش ووتم ئەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) زۆر پاڕایەوەو بەرەڵام كرد ، پێغەمبەری خوا (ﷺ) پێی ووتم : ئەی ئەبا هورەیر بزانە كە ئەمشەویش دێتەوە بۆلات ، چونكە ئەو درۆ دەكات ، بۆیە كاتێك كە گەڕامەوە چاوەڕوانم كرد تاكو هاتەوە ،منیش ئەمجارە توند گرتم و پێیم ووت : تازە بەرت نادەم و بەرزت دەكەمەوە تا دەتبەمە لای پێغەمبەری خوا(ﷺ) ئینجا ووتی : ئەی ئەبو هورەیرە ، وازم لێبێنەو ئەمجارە پەیمان بێت نایەمەوە ، ئامۆژگاریەكیشت دەكەم كە شتێكە پێت دەڵێم ؟؟ !! منیش ووتم ئادەی ئەوە چی یە ؟ ووتی هەركات چوویتە سەر جێگەی خەوتن (ئایەتی كورسی) بخوێنە ، هەرگیز (شەیتان) ناتوانێت لێت نزیك بێتەوە و ئەو شەوەش لەژێر چاودێری خوادا دەبیت ،جا منیش كە ئەو ئامۆژگاریەم لێ بیست یەكسەر بەرەڵام كرد ،كاتێك كە بەیانی بووەوە چوومەوە خزمەتی پێغەمبەری خوا (ﷺ) پێی ووتمەوە ها ئەی ئەبا هورەیرە چیت لە گیراوەكە كرد ؟ منیش ووتم : ئەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) ئەو شتێكی فێركردم و ئامۆژگاریەكی كردم كە ئایەتی كورسی بخوێنم لە شەودا پارێزراو دەبم لە شەیتان ، بۆیە منیش بەرەڵام كرد ، جاپێغەمبەری خوا(ﷺ)فەرمووی : ((ڕاستی كرد لە گەڵ تۆدا بەلام بۆ خۆی درۆزنە)) ئەی ئەبا هورەیرە ئایا زانیت ئەوە كێ بوو ؟ ووتم خوای گەورە پاشان پێغەمبەرەكەی (ﷺ) باشتر دەزانن ، ووتی : دەی ئەوە شەیتان بوو .[٦٦]

شەشەم :- دوو ئایاتی كۆتایی سورەتی البقرە :-

پێغەمبەری خوا(ﷺ) دەفەرموێت:- (من قرأ هاتين الآيتين من آخر سورة البقرة في ليلة كفتاه)[٦٧] **واتا:-هەركەسێك دوو ئایاتی كۆتایی سورەی البقرە بخوێنێت لە شەودا ئەوە بەسیەتی و پارێزراوە .إبن الحجر (ڕەحمەتی خوای لێبێت) دەفەرموێت : واتە وەك ئەوە وایە كە ئەو كەسە سەرانسەری ئەو شەوە شەو نوێژی كردبێت و لەو شەو نوێژەشدا هەمووقورئانی خوێندبێت وە پاداشتی ئەو قورئان خوێندنەشی بۆ هەیە .**

حەوتەم :- خوێندنی هەردوو سورەی (الفلق الناس)

(ألم تر آيات أنزلت الليلة لم ير مثلهن قط ؟ قل أعوذ برب الفلق وقل أعوذ برب الناس)[٦٨] **واتە:- عوقبەب كوڕی عامر (خوا لێی ڕازی بێت) فەرمووی پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : (ئایا چەند ئایەتێكتان پێ نەڵێم كە لەم شەوەدا دابەزیوە و هیچ شتێكیش بە وێنەی نیە ؟ ئەویش** (قل اعذبرب الفلق ، قل اعوذبرب الناس) .

(٦٦) رواه البخاري (٥٠١٠)

(٦٧) رواه البخاري (١٨٨٥) مسلم (١٨٧٧).

(٦٨) رواه مسلم (١٨٨٨) **بڕوانە**: صحيح الجامع للشيخ الألباني رحمه الله (١٤٩٩)

هەشتەم :- خوێندنی ویردی چوونە دەرەوە لە ماڵ :- (من قال إذا خرج من بيته : بسم الله توكلت على الله لا حول و لا قوة إلا بالله يقال له : كفيت و وقيت و تنحى عنه الشيطان)(٦٩) **واتە:- بەناوی خوا ، پشتم بە خوای گەورە بەست و هیچ گۆڕان و هێزو دەسەڵاتێك نیە مەگەر بە خوای گەورەوە نەبێت . هەرگیز لە کاتی چوونە دەرەوەتدا خوێندنی ئەم ویردەت لە بیر نەچێت ، چونکە هەرکەس ئەمە بخوێنێ ئەوا پێی دەوترێت : (ڕێنوموێنی کرایت و بەستە پارێزارویش دەبیت ، وە شەیتانیشی لێ دوور دەخرێتەوەو ، شەیتانێکی تر بەم شەیتانە دەڵێت : تۆ چ دەسەڵاتێکت بەسەر بەندەیەکدا هەیە کە ڕێنوموێنی کرابێت و پارێزراو بێت .**

نۆیەم :- ئادابی ماڵ و منداڵ پاراستن :-

(إذا كان جنح الليل هذا الحديث فيه جمل من أنواع الخير والآداب الجامعة لمصالح الآخرة والدنيا فأمر صلى الله عليه وسلم بهذه الآداب التي هي سبب للسلامة من إيذاء الشيطان وجعل الله عز وجل هذه الأسباب أسبابا للسلامة من إيذائه فلا يقدر على كشف إناء ولا حل سقاء ولا فتح باب ولا إيذاء صبي وغيره إذا وجدت هذه الأسباب وجنح الليل بضم الجيم وكسرها لغتان مشهورتان وهو ظلامه ويقال أجنح الليل أي أقبل ظلامه وأصل الجنوح الميل فكفوا صبيانكم)(٧٠) **واتە:- ئەگەر شەو داهات ، یان ئێوارە تان بەسەردا هات منداڵەکانتان بگرنەوە لە یاری کردن و کۆڵان ، چونکە شەیتان لە وکاتەدا بلاَو دەبنەوە، وەکاتێك لە شەو ڕۆیشت وازیان لێبهێنن ، وەدەرگاکان دابخەن و ناوی خوا بهێنن ، چونکە شەیتان دەرگایەکی داخراو ناکاتەوە ، وە دەمی مەشکەو کوندەکانتان بە پەت ببەستن و ناوی خوا بهێنن ، وەسەری قاپەکانتان بنێنەوەو داپۆشن و ناوی خوا بهێنن ،ئەگەرچی شتێکی بچووکیش بێت بیخەنەسەری ، وەچراکانیشتان بکوژێننەوە.**

دەیەم :- پەناگرتن بە ووشە تەواوەکانی خوا

(أعوذ بكلمات الله التامة من كل شيطان وهامة)(٧١). **واتە:- پەنا دەگرم بە ووشە تەواوەکانی خوای گەورە لەهەموو شەیتانێك و گیاندارێکی ژەهرداری زیان بەخش .**

(٦٩) **بروانە:** صحيح الجامع للشيخ الألباني رحمه الله (٦٤١٩)

(٧٠) رواه البخاري (٣٢٨٠) ومسلم (٥٢١٨) .

(٧١) رواه البخاري (٣٣٧١).

پێغەمبەری خواﷺدەفەرموێت :

(إن الشيطان قال : و عزتك يا رب لا أبرح أغوي عبادك ما دامت أرواحهم في أجسادهم فقال الرب : و عزتي و جلالي لا أزال أغفر لهم ما استغفروني)(٧٢)

واتە / شەیتان ووتی : ئەی پەروەردگار سوێند بێت بە عیززەت و شکۆمەندی تۆ بەردەوام لە گومڕاکردنی بەندەکانی تۆ وازناهێنم هەتاکو گیان لە لاشەیاندا مابێت ، خوای میهرەبانیش فەرمووی : سوێندبێت بە عیززەت و شکۆمەندی خۆم منیش بەردەوام لێیان خۆش دەبم هەتاکو داوای لێ خۆشبوونم لێ بکەن .

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ

دوژمنەکەت بناسە !

خوشك و برای بەڕێزم ....بۆ ئەوەی باشترو بەرچاوڕوونتر دوژمنە سەرسەخت و کارامەو فێڵ زان و دێرینەکەی خۆمان بناسین ، بۆ ئەوەی زیاتر شارەزای ناوو سیفەت و هەڵسووکەوت و چۆنیەتی ئەو دوژمنە پەنهان و حەسوودو چاو چنۆکە بین ، فەرموو با پێکەوە خوێنەری ئەم پێناسی باری کەسێتیەی بین کە ناوو ناونیشانی هاتووە ، لە ژێر ڕۆشنایی قورئان و سوننەتدا .

ناوی تەواوی : إبلييس (ئەهریمەن ، نائومێد و بێ هیوا)

شوێنی نیشتە جێی : دڵە بێ ئاگاکان لە یادی خوای گەورە .

هۆزو عەشیرەتی : لە سنوور دەرچووەکان

دوا شوێنی هەمیشەیی : دۆزەخ خراپترین شوێن

پلەی ژیانی : لە سنوور دەرچوو بە پلەی یەکەم

شوێنگەی دونیای : ئەو جێگەیەی ناوی خوای لێ نەبرێت

ڕێگەی سەفەری : گێڕو گەواڵ

سەرمایەی ژیانی : هەواو ئارەزووەکان

دانیشتگەی : بازاڕەکان

دوژمنی ڕێگەی : موسوڵمانان

بە لگەی بینینی : چەوت بینی

دروشمی کاری : دووڕوویی

پۆشاکی کاری : هەمووجۆرە ڕەنگێك بەپێی گونجان

خێزانەکانی : پۆشتە ڕووتەکان

خۆشەویستانی : ژن تەڵاق دەرەکان

(٧٢) بڕوانە: صحيح الجامع للشيخ الألباني رحمه الله (١٦٥٠)

دڵتەنگ بووانی : داوای لێ خۆش بوو کەران

جۆری نوسینی : خاڵ کوتین

ماڵی هەمیشەیی : ئاو دەست و حەمام

چۆنیەتی ژیانی : ڕاڕاو دوو دڵ

سەرەتای دەرکەوتنی : ئەو ڕۆژەی سەجدەی نەبرد بۆ ئادەم

سەرچاوەی ڕزق و ڕۆزی : ماڵی حەرام

ژووری کرداری : شوێنی پیس و سەرپێچی لێکراو

خزمەتی کاری : فەرمان کردن بە خراپەو قەدەغەکردن لە چاکە

فەرمانەکانی : فەرمان کردن بە بەدڕەوشتی

ئایــنی : بێ باوەڕ

پیشەی : بەڕێوەبەری گشتی ڤین لێ گیراوان و گومڕایان

ماوەی خزمەتی : هەتاکو ڕۆژی دوایی

ڕێگەی سەفەری : بەرەو دۆزەخ

قازانجی بازرگانی : تۆزی بەربا

هاوەڵانی ڕێگەی : شەیتانەکانی جن و مرۆڤ

هاوڕێیانی کاری : بێ دەنگ لە ئاست ڕاستید

جۆری سواری : درۆ

کرێی سواری : پاداشتی شوێن کەوتوانی

ئامێری پەیوەندی : غەیبەت و دووزمانی و سیخوڕی

باشترین خواردنی : گۆشتی مردارەوە بوو

ترسێنەری ڕێگەی : باوەڕداران

ڕق لێبووانی : یادی خوا کەران لە ئافرەتان و پیاوان

بەرگری کردنی : فێڵی شەیتان لاوازە

نێچیری ڕاوی : ئافرەتان

ئارەزووی : دەرچوون و گومڕاکردن

ئارام بوونەوەی : بێ باوەڕکردنی خەڵکی بە گشتی

کۆتایی هاتنی : کاتی دیاری کراوی زانراو لای خوای گەورەو زانا

چاکترین کار بەلایەوە : نێربازی و خۆلەیەك خشاندن (مساحقه)

ووشەی نهێنی : (من)وشەی خۆ بەزل زانان

هونەرمەندانی : گۆرانی بێژان و مۆسیقا ژەنان و سەما کەران

پەیمان و بەڵێنی : پەیماندانی درۆ بە هەژارکردنی خەڵك

ئەوەی زۆر ئەیگرێنێ : زۆرسوجدە بردن بۆ خوای گەورە

وقاية الانسان من الجن والشيطان – وحيد عبدالسلام بالي ص ٤٠٥-٤٠٧

لە کۆتایدا ....

وتارى (شە يطان) لەناو دۆزەخدا بۆ دۆزەخى يەكان .

خوێنەرى ئازیز .....وانەزانى شەیتان تەنها لە دونیادا دوژمنایەتى خۆى دەردەخات بۆ مرۆڤ نەخێر ، بەڵکو ئەوەتا دواى ئەوەى ئەویش وەك هەر مرۆڤێ یان جنیەك دەبێت کۆتایی بە ژیانی بێت و بمرێت دواى ئەوەى ئەو دەچێتە دۆزەخ و بۆ هەمیشەیش هەر لە وێدا دەمێنێتەوە ، لەوێش گاڵتە بە شوێن کەوتوانی لە مرۆڤ و جن دەکات و لە شوێنی خۆی کە لە سەر مینبەرێکی ئاگرین دانیشتووەو کەئەمەش سەر شۆڕترین جێگەیە بە لای شەیتانەوە ، لە وێدا وتارێك بۆ شوێن کەوتوانی دەدات ، کە ئەم وتارەش زیاتر سزای ئەوانە زیاددەکات و دڵ تەنگی و دەروون بەزیوی رووبان تێ دەکات و ئەوەندەی تر ئازارو ناخۆشیە کانیان زیاتر دەبێت ، ئەوەتا خوای گەورە دەفەرموێت:﴿ قَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الأَمْرُ إِنَّ اللّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدتُّكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُم مِّن سُلْطَانٍ إِلاَّ أَن دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلاَ تَلُومُونِي وَلُومُواْ أَنفُسَكُم مَّا أَنَاْ بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنتُمْ بِمُصْرِخِيَّ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِن قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ [إبراهيم : ٢٢] ﴾واتە:– ئەو کاتەی کە کارو باری ڕۆژی لێ پرسینەوە یەکلایی بووەوە ، کۆ مەڵی بەهەشتیەکان چوونە ناو بەهەشت و کۆمەڵی دۆزەخیەکلن چوونە ناو دۆزەخ ، ئینجا شەیتان ووتارێك دەدات و دەڵێت : کاتێك کار تەواو بوو بێگومان خوای گەورە بەڵێنی ڕاست و دروستی پێ دابوون کە بریتی بوو لە زیندووبوونەوەو لێپرسینەوەو چوونە بە هەشت و چوونە دۆزەخ ، وە من (شەیتان) بەڵێنم پێدان ، بەڵام درۆم لە گەڵتان کرد و نەمبردە سەر ، وە من هیچ دەسەڵاتێکم بەسەرتاندا نەبوو تەنها ئەوە نەبێت کە من بانگم کردن (بۆگومڕایی) وە ئێوەش وەڵامتان دامەوە، جا ئێستا لۆمەی من مەکەن ، بەڵکو لۆمەی خۆتان بکەن وە ئیتر من ناتوانم بێم بە هاوارتانەوەو ڕزگارتان بکەم وە ئێوەش ناتوانن بێن هاواری منەوەو ناشتوانن ڕزگارم بکەن ،بەڕاستی من بێ باوەڕ و سپڵە بووم بەوەی کە پێشتر لە دونیادا منتان کردبوو بە هاوبەش بۆ خوای گەورەو ستەم کارانیش سزای بەئێشیان پێدەبڕێت .)[٧٣]

سوپاس بۆ پەروەردگار تەواو بووم لە نوسینەوەی لە ٢٠٠٨/٦/٢٠

دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلاَمٌ وَآخِرُ
دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ – يونس : ١٠

---

(٧٣) بڕوانە: مختصر تفسير إبن كثير (٢/٢٦٩).

سودم لەم سەرچاوانە وەرگرتووە

١) القرآن الكريم.
٢) مختصر تفسير ابن كثير/ عمادالدين أبي فداء إسماعيل إبن كثير - الطبعة الأولى مكتبة صفا /١٤٢٥ هـ .
٣) صحيح البخاري / أبو عبدالله بن إسماعيل البخاري الطبعة الثالثة/ ١٤٢٨ هـ
٤) صحيح مسلم / مسلم إبن الحجاج النيسابوري، الطبعة الثالثة /١٤٢٨ هـ .
٥) صحيح الجامع الصغير وزيادته/ الشيخ: محمد ناصرالدين الألباني(رحمه الله). - مكتبة الإسلامي طبعة الثالثة / ١٤٠٨ هـ .
٦) شرح رياض الصالحين/ للشيخ العلامة: محمد بن صالح العثيمين(رحمه الله). - الطبعة الأولى/ ١٤٠٧ هـ .
٧) الاذكار/ أبي ذكريا يحيى بن شرف النووي
٨) وقاية الانسان من الجن والشيطان/ وحيد عبدالسلام بالي
٩) عالم الجن والشياطين/ الدكتور عمر سليمان الاشقر
١٠) الاسباب التي يعتصم بها العبد من الشيطان / عبدالله بن الجارالله.
١١) قەڵغانی موسوڵمان بۆ خۆ پاراستن لە پیلانەکانی جنۆکەو شەیتان طارق محمد ئەمین
١٢)ئەمانەو چەندین سەرچاوەی تر ... خوا پاداشتیان بداتەوە